Anderstalige energizers in de bovenbouw

De Friese en Engelse taal op een Nederlandstalige basisschool

Mariska Tuinenga
1598364
Minor Meertaligheid
NHL Stenden Hogeschool
Leeuwarden

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek dat gericht is op “Anderstalige energizers in de bovenbouw”. Het onderzoek is onderdeel van de minor Meertaligheid in internationaal perspectief, aangeboden vanuit de Opleiding tot Leraar Basisonderwijs aan NHL Stenden Hogeschool in Leeuwarden. Er is bij dit onderzoek onderzocht of Friestalige en Engelstalige energizers de attitude van de leerlingen uit de bovenbouw ten aanzien van het spreken en luisteren in de Friese en Engelse taal kunnen bevorderen. Het onderzoek is uitgevoerd in groep 6 tot en met 8 op *Basisschool x*. In dit document is het onderzoeksproces te lezen. Daarnaast zijn de onderzoeksresultaten en de conclusies en aanbevelingen hierop te lezen.
Dit onderzoek heeft mij gemotiveerd om meer met talen bezig te zijn in het onderwijs. Het heeft mij geleerd hoe belangrijk het is om meertalig te zijn en welke mogelijkheden dit kan bieden. Daarnaast heeft het mij geleerd om een goed onderzoek op te bouwen en uit te voeren. Met de opgedane kennis vanuit dit onderzoek heb ik mijn eigen professionaliteit als leerkracht in het basisonderwijs verbeterd en mijn kennis vergroot.
Ik spreek mijn dank uit naar degenen die mij hebben ondersteund bij dit onderzoek. Als eerste mijn dank aan mijn collega’s van de onderzoeksschool. Zij hebben het waar kunnen maken om dit onderzoek uit te kunnen voeren. Zij hebben mij ondersteund en mij de ruimte gegeven om de Fries- en Engelstalige energizers en de metingen uit te kunnen voeren in de bovenbouw. Daarnaast mijn dank aan degene die mij in mijn onderzoek het meest hebben begeleid. J. Brandsma, als begeleider en de medestudenten in de onderzoeksgroep die mij hebben geholpen met het schrijven en nakijken van dit document.

Mariska Tuinenga

Leeuwarden, 24 april 2021

Inhoud

Voorwoord 2
Hoofdstuk 1. Inleiding 5
Hoofdstuk 2. Probleemanalyse 6
2.1 Praktijkprobleem 6
2.2 Relevantie 6
Hoofdstuk 3. Theoretisch kader 7
3.1 Meertalig onderwijs 7
3.2 Drietalig onderwijs 7
3.3 Energizers 8
3.4 Didactische werkvormen in het onderwijs 8
3.4.1 Coöperatieve werkvormen 9
3.4.2 Spelvormen 9
3.5 Mondelinge taalvaardigheid 10
3.5.1 Mondelinge taalvaardigheid in het onderwijs 10
3.6 Attitude van leerlingen bij mondelinge taalvaardigheid 10
3.7 Samenvatting 11
Hoofdstuk 4. Probleemstelling 12
4.1 Doel van het onderzoek 12
4.2 Onderzoeksvraag 12
4.3 Deelvragen 12
4.4 Hypothese 13
4.5 Bespreking met de betrokkenen 13
Hoofdstuk 5. Onderzoekaanpak 15
5.1 Onderzoeksgroep 15
5.2 Methode van dataverzameling 15
5.2.1 Deelvragen 1 en 2 15
5.2.2 Deelvragen 3 en 4 16
5.3 Ethische kwesties 16
5.4 Tijdpad van het onderzoek 17
Hoofdstuk 6. Resultaten 18
6.1 Uitvoering 18
6.2 Resultaten 18
6.2.1 Resultaten spreken in het Fries 18
6.2.2 Resultaten luisteren naar het Fries 19
6.2.3 Resultaten spreken in het Engels 20

6.2.4 Resultaten luisteren in het Engels 21
Hoofdstuk 7. Conclusies, aanbevelingen en discussie 22
7.1 Conclusie 22
7.2 Terugblik op de hypothese 22
7.3 Aanbevelingen 23
7.4 Discussiepunten 23
Hoofdstuk 8. Samenvatting 24
Literatuurlijst 25
Bijlagen 27
Bijlage 1. Overzicht leerstofaanbod 27
Bijlage 2. Online enquête 27
Bijlage 3. Friestalige energizers 28
Bijlage 4. Engelstalige energizers 31
Bijlage 5. Onderzoeksresultaten 35
5.1 Resultaten enquête spreken in het Fries 35
5.2 Resultaten enquête luisteren in het Fries 37
5.3 Resultaten enquête spreken in het Engels 38
5.4 Resultaten enquête luisteren in het Engels 40
Bijlage 6. Procesverslag 41
6.1 Uitgevoerde activiteiten 41
6.2 Contactmomenten 43
6.3 Participatie in de onderzoeksgroep 46
6.4 Leerproces 46

Hoofdstuk 1. Inleiding

Iedere basisschool heeft te maken met anderstalige leerlingen. Bijvoorbeeld kinderen die geboren zijn in een ander land en nu het onderwijs volgen op een Nederlandstalige basisschool. Of bijvoorbeeld Friestalige kinderen die onderwijs volgen op een Nederlandstalige basisschool. Volgens Cedin taalsintrum Frysk (2018) zijn er van de 414 basisscholen in Friesland, 83 basisscholen een drietalige school. Dit betekent dat veel kinderen wonend in Friesland, met Fries als moedertaal, hun moedertaal niet spreken op hun school.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd op de daltonschool *Basisschool x*. De onderwijstaal van deze basisschool is het Nederlands. *Basisschool x* biedt vanaf groep één tot en met groep acht Friese en Engelse lessen aan volgens een methode[1]. Voor Fries is dit de methode *Spoar 8* en voor Engels is dit de methode *Take it Easy*. Eén keer per week worden deze methodelessen gegeven. In de onderbouw en middenbouw worden er tussen de lessen door Fries- of Engelstalige activiteiten aangeboden, zoals liederen en verhaaltjes. Bij de bovenbouw, groep 6 tot en met groep 8, is dit niet het geval. De leerkrachten van de bovenbouw van *Basisschool x* willen meer aandacht besteden aan Fries- en Engelstalige activiteiten tussen de lessen door. De leerkrachten verwachten dat de leerlingen op deze manier meer spreken en luisteren in de Friese en Engelse taal en ze verwachten dat er op deze manier meer coöperatieve werkvormen worden gebruikt. De leerkrachten vragen zich af wat het effect van deze Fries- en Engelstalige activiteiten is op de attitude van de leerlingen.
Basisschool x heeft als visie dat het onderwijs tegemoet komt aan de behoefte van het kind: liefde, geborgenheid en waardering krijgen. Zij willen een school zijn waarin iedereen zich thuis voelt. Want wanneer een kind zich thuis voelt, staat hij open voor het ontdekken en ontwikkelen van zichzelf en van anderen. De Fries- en Engelstalige energizers sluiten daarom passend aan bij de visie van de school. Kinderen met het Fries als moedertaal kunnen zich bij deze activiteiten thuis voelen en zich uiten in hun eigen taal.

Het onderwerp van dit onderzoek sprak mij vrijwel meteen aan. Ik ben zelf namelijk Friestalig opgevoed en volgde mijn onderwijs ook op een Nederlandstalige basisschool. In de pauzes spraken we Fries, maar we kregen vrijwel nooit Friestalige lessen of activiteiten aangeboden. Tevens heb ik in mijn basisschooltijd weinig Engelstalige lessen of activiteiten aangeboden gekregen, waardoor ik merkte dat ik hier op de middelbare school een lichtelijke achterstand op had. Daarnaast sprak mij aan dat de resultaten van dit onderzoek niet alleen van belang zijn voor *Basisschool x*, maar voor de hele beroepsgroep. Hebben anderstalige activiteiten in het onderwijs een positief effect op de ontwikkeling van de leerlingen? Gaan Nederlandstalige leerlingen positiever denken over het Fries en Engels als ze er meer mee in aanraking komen? Drietalige scholen, maar ook scholen die niet drietalig zijn, kunnen hun voordeel doen uit de resultaten op deze vragen. Wanneer Fries- en Engelstalige activiteiten een positief effect hebben op de ontwikkeling van leerlingen, vind ik dat er meerdere basisscholen dit soort activiteiten moeten aanbieden. Talen spelen een belangrijke rol bij de ontwikkeling van kinderen en daarom vind ik het belangrijk om hier goed op in te spelen in het onderwijs.

[1] Zie bijlage 1. Overzicht leerstofaanbod

Hoofdstuk 2. Probleemanalyse

Op Basisschool x doet zich een probleem voor dat op meerdere basisscholen voor kan komen. In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het probleem. Daarnaast wordt beschreven voor wie dit onderzoek relevant zal zijn.

2.1 Praktijkprobleem

Basisschool x is een Nederlandstalige basisschool. In alle groepen worden methodelessen van de vakken Fries en Engels gegeven. Deze methodelessen zijn gericht op de mondelinge- en schriftelijke taalvaardigheid. Naast deze methodelessen wordt er in groep 6 tot en met groep 8 geen aandacht besteed aan de Friese en Engelse taal. Volgens Goodijk, Banga, Kootstra, Terpstra en Vos (2013) en volgens de Nationale Onderwijsgids (2017) is het belangrijk om wel aandacht te besteden aan meertaligheid in het onderwijs, er kleven namelijk vele voordelen aan meertaligheid op zowel het cognitieve gebied als het sociale gebied. Wanneer hier niet veel aandacht aan wordt besteed, kan dit tevens de attitude van de leerlingen tegenover deze talen beschadigen. Om meer aandacht te besteden aan de Friese en Engelse taal in de bovenbouw van *Basisschool x*, willen de leerkrachten Friestalige en Engelstalige energizers gebruiken. Volgens Paterson (2009) is een energizer een korte activiteit tussen de lessen door, die weinig tijd kost. Het is bedoeld om leerlingen hun energie te laten verbruiken met een energizer, om vervolgens met goede concentratie verder te gaan met de lessen. Een energizer kan verschillende doeleinden hebben, maar moet vooral een leuk tussendoortje zijn voor de leerlingen. De leerkrachten willen deze energizers richten op de mondelinge taalvaardigheid van de leerlingen. Volgens Dekkers (2014) bestaat mondelinge taalvaardigheid uit de spreekvaardigheid, de luistervaardigheid en de gespreksvaardigheid. Hierbij is een rijke taalomgeving nodig, waarin de leerlingen de taal veel zelf gebruiken. Bijlsma (2014) beschrijft dat een energizer leuk moet zijn voor de leerlingen. Daarom kan een Fries- of Engelstalige energizer een positief effect hebben op de attitude van de leerlingen, ten opzichte van deze talen. De attitude van leerlingen wordt volgens Verdoorn (2018) bepaald door de beheersing van vaardigheden, het zelfvertrouwen van de leerling en vanuit eigen motivatie. Deze drie aspecten hangen nauw met elkaar samen. Wanneer leerlingen namelijk alleen methodelessen krijgen en weinig coöperatieve werkvormen gebruiken, kan het zijn dat de motivatie daalt. Wanneer er energizers in deze talen worden gegeven, wordt de beheersing van deze talen verbeterd en krijgen de leerlingen meer vertrouwen in zichzelf ten opzichte van deze talen. Maar wat zijn, naast deze aspecten, de voor- en nadelen van energizers? Welke werkvormen zijn het meest effectief bij energizers? Hoe stimuleer je de mondelinge taalvaardigheid hierbij? Deze vragen zullen onder andere verder uitgewerkt worden in hoofdstuk 3, het theoretisch kader.

2.2 Relevantie

Het onderzoek zal relevant zijn voor de bovenbouw. De onderbouw en middenbouw wordt niet bij het onderzoek betrokken, omdat het probleem zich hier niet afspeelt. Wel zouden de ontworpen energizers gebruikt kunnen worden in de middenbouw en hierbij eventueel aangepast worden naar het juiste niveau. Daarnaast zullen de resultaten van dit onderzoek voor de hele beroepsgroep relevant zijn. In Friesland zijn er van de 414 basisscholen, 83 scholen drietalig (Cedin taalsintrum Frysk, 2018). Er zullen dus meerdere basisscholen zijn die ditzelfde probleem ervaren en dus alleen methodelessen geven bij de Friese en Engelse taal en hierbij de mondelinge taalvaardigheid niet genoeg stimuleren. Er is gekozen om Friestalige en Engelstalige energizers te gebruiken bij dit onderzoek, omdat er op deze manier kan worden ervaren hoe het is om een drietalige school te zijn. Er een afbakening van het onderzoek plaats, omdat het onderzoeken of een bepaalde basisschool geschikt is voor een drietalige school een te breed onderwerp is.

Hoofdstuk 3. Theoretisch kader

Om de kennis op het gebied van eerder genoemd probleem te verbreden, is een theoretisch kader nodig. In het theoretisch kader wordt dieper ingegaan op onderwerpen rond het eerder genoemd probleem. Zo wordt er theorie gevormd over meertalig onderwijs, drietalig onderwijs, energizers, verschillende werkvormen, mondelinge taalvaardigheid en attitude.

3.1 Meertalig onderwijs

Volgens Van Avermaet en Van den Branden (2010) is de definitie van meertalig onderwijs dat er op een school meer dan één school- en instructietaal wordt gehanteerd en dat alle vakken in andere talen kunnen worden gegeven. Volgens Baker (2007) is het lastig om de definitie van meertaligheid vast te stellen. Baker beweert dat er beter gesproken kan worden van het feit dat mensen vaardig zijn in meerdere talen. Mensen die meertalig zijn moeten in meer dan één taal kunnen spreken en zichzelf hierin kunnen uitdrukken. In het onderzoek van Goodijk, Banga, Kootstra, Terpstra en Vos (2013) wordt aangetoond dat meerdere talen in het onderwijs zorgt voor vele voordelen. Zo wordt beschreven dat meertaligheid in het onderwijs zorgt dat kinderen een beter taalgevoel en taalbesef ontwikkelen, dat ze nieuwsgierig en scherp zijn op taal, dat ze respect leren op te brengen voor mensen met een andere taal en dat ze worden klaargemaakt voor een internationale samenleving. De Nationale Onderwijsgids (2017) concludeert dat meertaligheid zorgt voor nog meer voordelen. Buitenlandse onderzoekers hebben namelijk aangetoond dat kinderen met een meertalige opvoeding en scholing sneller zijn in aandachts-, taal- en rekentaken. Daarnaast ontwikkelen meertalige mensen meer verbindingen in de hersenen. Nederlof en Smit (2018) concluderen dat er geen nadelen kleven aan meertalig onderwijs. Er zijn twee manieren om een taal aan te leren bij leerlingen (Onderwijsraad, 2008). De eerste houdt in dat er woorden en grammaticaregels worden aangeleerd en dat deze kennis vervolgens wordt ingezet om de taal te gebruiken. De tweede manier is onderdompeling. Dit houdt in dat de taal die geleerd wordt tevens de taal is die gesproken wordt. Hierbij leren de leerlingen de taal door deze taal te gebruiken. De Onderwijsraad (2008) beweert dat er vele onderzoeken zijn geweest die laten zien dat deze laatste manier, onderdompeling van taal, zeer effectief is.

3.2 Drietalig onderwijs

Een basisschool kan zich identificeren als een drietalige school wanneer deze school naast het Nederlands, het Fries en Engels als voertaal gebruikt (Cedin taalsintrum Frysk, 2018). Volgens Cedin taalsintrum Frysk (2018) zijn van de 414 basisscholen in Friesland, 83 basisscholen een drietalige school. Uit onderzoek van Cedin blijkt dat drietalig basisonderwijs goed is voor de Nederlandse taalbeheersing. Dit onderzoek werd uitgevoerd op scholen waar Nederlands, Fries en Engels niet alleen als vak aangeboden worden, maar ook als voertaal worden gebruikt bij andere vakken en activiteiten. De onderzoekers stellen vast dat leerlingen van deze scholen bij Nederlandse spelling en begrijpend lezen boven het landelijk gemiddelde scoren. In Friesland is het Fries sinds 1980 als zelfstandig vak in het basisonderwijs verplicht gesteld (Klinkenberg & van der Meer, 2014). Hierbij zijn de kerndoelen van SLO (2009) gericht op de volledige beheersing van de Friese taal, waarbij de mondelinge taalvaardigheid als belangrijkste wordt beschouwd. Naast dat de Friese taal in het onderwijs een maatschappelijke functie heeft, heeft het ook een sociale en culturele functie: leerlingen worden vertrouwd met de taal die in hun leefomgeving wordt gebruikt. Vanaf 1986 is het Engels vanaf groep 7 een verplicht vak in het basisonderwijs. De kerndoelen van het Engels zijn beperkt tot eenvoudige mondelinge communicatie in deze taal (Klinkenberg & van der Meer, 2014).

3.3 Energizers

Een energizer is een korte activiteit waarbij je leerlingen energie laat verbruiken, zodat ze zich daarna weer goed kunnen concentreren tijdens het werken. Energizers kunnen zich op verschillende doeleinden richten. Het kan zich richten op bewegen, op educatie, op communicatie en op groepsvorming. Deze kunnen individueel uitgevoerd worden, in tweetallen, in groepjes of klassikaal (Turkstra, 2014). Volgens Paterson (2009) zijn er een aantal redenen waarvoor het inzetten van een energizer goed is. Een energizer biedt een positieve onderbreking op de les voor de leerlingen en de leerkracht, het brengt de aandacht van de leerlingen bij de les, leerlingen raken hun energie kwijt, het is een beloning voor goed gedrag en het kan een inleiding op een les zijn. Daarnaast hebben energizers ook doelen die betrekking hebben op de sociaal-emotionele ontwikkeling. Zo kunnen energizers de groepsdynamiek bevorderen, het samenwerken bevorderen, ruzies oplossen en de groep kan elkaar beter leren kennen (Paterson, 2009). Uit onderzoek van Turkstra (2014) is gebleken dat er maximaal drie energizers per dag kunnen worden aangeboden. Er hoeft namelijk geen energizer ingezet te worden, wanneer de leerlingen zich goed concentreren. Tevens beweert Turkstra (2014) in haar onderzoek dat de betrokkenheid van de leerlingen daadwerkelijk beter wordt na het inzetten van een energizer.

3.4 Didactische werkvormen in het onderwijs

Leerlingen hebben een eigen stijl van leren. Volgens Hermans (2018) wordt er daarom een beter resultaat bereikt, wanneer een leerkracht varieert van lesstijl en werkvormen. In tabel 3.1 de verschillende lesstijlen zoals Hermans (2018) deze beschrijft.

Traditioneel leren	**Geleid leren**	**Begeleid leren**	**Zelfstandig leren**	**Open leren**
Volledig leerkracht gestuurd	Voornamelijk leerkracht gestuurd	Zowel leerkracht gestuurd als leerling gestuurd	Voornamelijk leerling gestuurd	Volledig leerling gestuurd

Tabel 3.1: Verschillende lesstijlen in het onderwijs (Hermans, 2018)

De verschillende werkvormen worden onderverdeeld in verschillende didactische werkvormen. Segers (2014) beweert dat didactische werkvormen gedragingen van een leerkracht zijn die de onderwijsleersituatie vormgeeft. Voorbeelden hiervan zijn het geven van instructie, het geven van opdrachten en het laten samenwerken van leerlingen. Volgens Bijkerk en Loonen (2009) is het belangrijk om bij alle werkvormen beelden te gebruiken. Dit motiveert de leerlingen en verhoogt het leerrendement. Tevens spreekt het de creativiteit van de leerlingen aan. Segers (2014) verdeelt didactische werkvormen in vijf categorieën: instructievorm, interactievorm, opdrachtvorm, samenwerkingsvorm en spelvorm. De instructievorm wordt door de docent gestuurd. Het accent ligt hierbij op de leerstof. De instructievorm is geschikt voor het doorgeven van informatie of voor het inleiden van een nieuw onderwerp. Dit kan een leerkracht doen door te doceren, te vertellen, voor te lezen of door te demonstreren. Bij de interactievorm leren leerlingen overleggen, actief te luisteren, een mening te vormen, de leerstof te verwerken en zich open te stellen voor een ander. Dit doen de leerlingen door informatie met elkaar uit te wisselen. Dit kan worden gedaan met een klassengesprek, een kringgesprek, een discussievorm, een interview of doordat een leerkracht de leerlingen vragen stelt. Een opdrachtvorm is taakgericht. Leerlingen krijgen hierbij taken, die ze zelfstandig of met andere leerlingen uitvoeren. Leerlingen leren hierbij samenwerken, informatie zoeken, verwerken en presenteren. Van de leerlingen vergt dit zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. De laatste twee werkvormen die Segers (2014) beschrijft worden in de volgende subparagrafen uitgebreid beschreven.

3.4.1 Coöperatieve werkvormen

Een coöperatieve werkvorm is een didactische werkvorm die gebruikt wordt als samenwerkingsvorm. Leerlingen werken hierbij samen tot een bepaald doel (Segers, 2014). Onderzoek heeft aangetoond dat leerlingen meer leren wanneer ze gevarieerde werkvormen krijgen aangeboden, die gericht zijn op het samenwerken. Bij samenwerkend leren zijn de leerlingen in tweetallen of in groepjes met de stof bezig, hierbij ligt de nadruk op het leren van en met elkaar (Burg & Sijsling, 2008). Volgens Ebbens en Ettekoven (2005) heeft de leerkracht bij coöperatief leren een minder centrale positie in de klas, zonder dat de eindverantwoordelijkheid verloren gaat. De leerkracht kan namelijk steeds meer over laten aan de leerlingen, die elkaar helpen. Hierdoor krijgt de leerkracht een begeleidende rol. Daarnaast krijgt de leerkracht meer zicht op het leren en denken van de leerlingen door tijdens het samenwerken te observeren. Kagan (2007) beweert dat er bij het coöperatief leren vier basiskenmerken zijn. Kagan (2007) noemt deze basiskenmerken het 'GIPS-model'. Dit model onderscheidt het coöperatief leren van het samenwerkend leren. In tabel 3.2 het coöperatief leren zoals Kagan (2007) dit beschrijft naast het samenwerkend leren zoals Van de Weer (2010) dit beschrijft.

Coöperatief leren 'GIPS'	**Samenwerkend leren**
Gelijke deelname: Alle leerlingen hebben een gelijk aandeel in de activiteit	De sterkste leerling neemt de leiding
Individuele aanspreekbaarheid: Iedereen is individueel in staat om het antwoord toe te lichten	Geen duidelijkheid wie welke taak heeft gedaan en de zwakke leerlingen haken af
Positieve wederzijdse afhankelijkheid: Alle leerlingen leveren een bijdrage om de opdracht goed uit te voeren	Leerlingen werken samen, maar het is geen noodzaak
Simultane interactie: Leerlingen zijn tegelijkertijd actief	Leerlingen kunnen zonder interactie de opdracht voltooien

Tabel 3.2: Het coöperatief leren (Kagan, 2007) naast het samenwerkend leren (Van de Weer, 2010)

Kerpel (2020) beweert dat coöperatief leren vergeleken kan worden met een hefboom. Wanneer een hefboom goed gebruikt wordt, kan deze met weinig moeite een zware last tillen. Volgens Kerpel (2020) is dit met coöperatief leren ook het geval: Wanneer de coöperatieve leerstrategieën goed gebruikt worden, kunnen de onderwijsresultaten met weinig moeite verbeterd worden. Onderzoeken tonen aan dat coöperatieve werkvormen de prestaties van leerlingen verbetert in alle leerjaren en op alle vakgebieden, de prestatiekloof verkleint, de denkvaardigheid ontwikkelt, de disciplineproblemen vermindert, de etnische verhoudingen verbetert, de sociale vaardigheden stimuleert, de eigenwaarde van leerlingen laat toenemen, de motivatie laat stijgen en coöperatieve werkvormen zorgen voor een effectieve leertijd (Kerpel, 2020).

3.4.2 Spelvormen

De laatste didactische werkvorm die Segers (2014) beschrijft is de spelvorm. Hierbij gaat het om ervaringsleren vanuit een spelsituatie. Deze spelsituatie kan vrij of geleid zijn. Kerpel (2019) benoemd verschillende soorten spelvormen: educatiespelen, gestructureerde discussievormen, rollenspelen, dramatische werkvormen en simulaties. BV Databank (2015) beweert dat er een aantal voordelen, maar ook een aantal nadelen bij deze didactische werkvorm zijn. De voordelen zijn dat leerlingen spellen leuk vinden, de leerlingen leren samenwerken, leerlingen meerdere zintuigen gebruiken, er afwisseling is en dat spellen bij de realiteit van de leerlingen liggen. Enkele nadelen zijn dat spellen verwarring kunnen scheppen bij leerlingen, leerlingen rumoerig worden en dat sommige spellen veel tijd kosten.

3.5 Mondelinge taalvaardigheid

Dekkers (2014) maakt bij mondelinge taalvaardigheid onderscheid tussen de spreekvaardigheid, de luistervaardigheid en de gespreksvaardigheid. De ontwikkeling van de mondelinge taalvaardigheid gaat een leven lang door, de basis hiervan wordt gelegd in de kindertijd. Spreken en luisteren zijn fundamentele vaardigheden. Alle kinderen met een goed functionerend spraakorgaan en een goed gehoor leren de taal van hun omgeving, aldus Dekkers (2014). *"Spreken doe je met je spraakorganen: in de mondholte en je keel en al dan niet met je stembanden vorm je de klanken zodanig dat de luisteraar deze herkent als een reeks taalklanken waar hij een betekenis aan kan koppelen"* (Dekkers, 2014). Volgens Dekkers (2014) bestaat spreken uit de juiste klank kunnen produceren, de klank aan een betekenis kunnen koppelen en de woorden in logische zinnen kunnen plaatsen. Dat laatste element leren kinderen spontaan in hun eerste taal, bij de tweede taal gebeurt dat later. *"We spreken van luistervaardigheid wanneer de luisteraar in staat is wat hij hoort te begrijpen, te interpreteren en te integreren in de eigen kennis of om te zetten in handelingen"* (Dekkers, 2014). Volgens Dekkers (2014) wordt er bij het luisteren een geluidenreeks door je oren opgevangen en door je hersenen geanalyseerd tot een reeks taalklanken waar een betekenis aan wordt toegekend. Mensen kunnen dit alleen wanneer de taal waarin wordt gesproken bij hen bekend is. *"In een gesprek vindt er voortdurend een wisselwerking plaats tussen spreken en luisteren, waarbij de sprekers luisteraars worden en de luisteraars sprekers worden"* (Dekkers, 2014). Volgens Dekkers (2014) beheersen de meeste kinderen al voordat ze op school komen de complexe vaardigheid om een gesprek te voeren. In de leefomgeving van de kinderen vinden alledaagse gesprekken plaats, waarbij de impliciete gespreksregels worden gehanteerd.

3.5.1 Mondelinge taalvaardigheid in het onderwijs

Bij het aanbieden van mondelinge taalvaardigheid in het onderwijs is een rijke taalomgeving nodig, waarin de leerlingen de kans krijgen om veel taal te gebruiken (Dekkers, 2014). Echter is het belangrijk dat leerlingen motivatie krijgen om goed te leren spreken en luisteren. Volgens Dekkers (2014) kunnen leerkrachten op een aantal manieren de motivatie van de leerlingen bevorderen. Namelijk door de leerlingen ruimte geven om te communiceren, door de leerlingen veilig laten voelen binnen de groep, door aan te sluiten bij het niveau van de leerlingen en door ze proberen verder te helpen in de ontwikkeling op het gebied van mondelinge taalvaardigheid. Het taalaanbod in het onderwijs moet optimaal zijn. Dat wil zeggen dat het taalaanbod van de leraar grammaticaal correct moet zijn, op niveau van de leerlingen moet zijn en dat het een rijke taalomgeving bevat (Dekkers, 2014). Leerkrachten geven feedback op de mondelinge taal van de leerlingen door op de inhoud en op de vorm te reageren. De leerkracht doet dit door zodanig op de inhoud te reageren dat de reactie stimuleert tot verder praten en nadenken. De leerkracht reageert op de vorm door te modelen, niet door te corrigeren (Dekkers, 2014). Volgens Dekkers (2014) is het belangrijk dat leerlingen vooral zelf aan het woord zijn om de mondelinge taalvaardigheid goed te kunnen ontwikkelen. Zelf veel taal gebruiken is namelijk een voorwaarde om een taal te leren. Om actief spreken en luisteren te stimuleren, is het daarom belangrijk om veel interactie te bieden tussen leerlingen onderling.

3.6 Attitude van leerlingen bij mondelinge taalvaardigheid

Een attitude is de houding die je hebt ten opzichte van een persoon, plaats of onderwerp. Deze is gevormd door kennis of ervaring (Kennisplatform voor het onderwijs, z.j.). De attitude heeft invloed op de gedachten, de handelingen en het gedrag. Hierbij kan een attitude positief, negatief of neutraal zijn. Volgens Kennisplatform voor het onderwijs (z.j.) gaat het in het onderwijs naast het verwerven van kennis en vaardigheden ook om het ontwikkelen van attitudes bij leerlingen. Verdoorn (2018) beweert dat sociaal gedrag en werkhouding van de leerlingen van drie aspecten afhankelijk zijn. Namelijk van de

beheersing van vaardigheden, van het vertrouwen dat de leerling in zichzelf heeft en vanuit de eigen motivatie van de leerling. Verdoorn (2018) beweert dat het van belang is dat alle drie de aspecten aandacht krijgen om de attitude van leerlingen te beïnvloeden. Hierbij kan het per leerling verschillenden bij welk van de drie de aspecten de oorzaak ligt voor verbetering van de attitude. Daarnaast beweert Verdoorn (2018) dat er veel verbanden zijn tussen de drie aspecten. Het verbeteren van het ene aspect in het onderwijs kan gevolgen hebben voor het andere aspect. Dekkers (2014) geeft vijf aanbevelingen voor een leerkracht om de attitude te bevorderen bij de mondelinge taalvaardigheid van de leerlingen. Ten eerste neemt de leerkracht alle leerlingen serieus. Het is hierbij belangrijk dat de leerkracht zich aan de gespreksregels houdt en dat de leerkracht de leerlingen als een gelijkwaardige gesprekspartner beschouwd. Ten tweede stimuleert de leerkracht om de leerlingen zelf te laten praten. Hierbij is het belangrijk dat de leerkracht het goede voorbeeld geeft, ruimte schept voor eigen bijdragen van leerlingen, vragen doorspeelt naar andere leerlingen, stiltes creëert om leerlingen na te laten denken en nieuwsgierig is naar de leerlingen toe. Ten derde geeft Dekkers (2014) de aanbeveling om als leerkracht actief mee te doen aan de gesprekken. Hierbij is het belangrijk dat de leerkracht eigen meningen en gevoelens deelt en dat de leerkracht tijdens het gesprek non-verbaal reageert. Ten vierde moet een leerkracht een gesprekspartner zijn. Hierbij is het belangrijk dat de leerkracht controleert of de leerlingen begrijpen waar het over gaat, dat de leerkracht verschillende soorten vragen stelt, dat de leerkracht kort samenvat en een conclusie trekt. Als laatste geeft Dekkers (2014) de aanbeveling aan de leerkracht om positieve feedback te geven. Hierbij is het belangrijk dat de leerkracht bij een onjuist antwoord geen kritiek geeft op de leerling, maar juist op het antwoord. Ook is het belangrijk dat de leerkracht niet de antwoorden van de leerling herhaalt en dat de leerkracht veel interesse toont op de inhoud.

3.7 Samenvatting

In figuur 3.1 een samenvatting van het theoretisch kader gekoppeld aan het probleem. In dit figuur staat het probleem van de onderzoeksschool in het midden, met daaromheen de gevolgen die aan bod komen tijdens dit onderzoek.

Figuur 3.1: Samenvatting theoretisch kader

Hoofdstuk 4. Probleemstelling

In de probleemstelling wordt het doel van het onderzoek beschreven met daarbij de onderzoeksvraag en de deelvragen om de onderzoeksvraag juist te kunnen beantwoorden beschreven. Daarnaast wordt er een hypothese gegeven op de onderzoeksvraag en wordt er beschreven wie er bij het onderzoek betrokken zijn.

4.1 Doel van het onderzoek

Doormiddel van dit onderzoek, op *Basisschool x*, worden er vijf Friestalige en vijf Engelstalige energizers ontworpen in een tijdsperiode van een maand. Deze energizers worden ontworpen voor de bovenbouw, groep 6 tot en met groep 8, en kunnen door iedere leerkracht gegeven worden. De mondelinge taalvaardigheid in de Friese en Engelse taal staat hierbij voorop. Daarbij wordt gebruik gemaakt van onderdompeling (Onderwijsraad, 2008), er wordt bij de energizers vrijwel continu in de Friese of Engelse taal gesproken. In dit onderzoek wordt onderzocht of deze Fries- en Engelstalige energizers de attitude van de leerlingen ten aanzien van de Friese en Engelse taal bevorderd. In eerste instantie is het doel van het onderzoek om antwoord te krijgen op deze onderzoekvraag. Is dit het geval en is het antwoord positief, dan zal er door de leerkrachten van de onderzoeksschool meer aandacht besteed worden aan Fries- en Engelstalige energizers. Is het antwoord negatief, dan zal er mogelijk een andere oplossing voor het probleem ontworpen moeten worden.

4.2 Onderzoeksvraag

Dit onderzoek richt zich op de attitude van de leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 ten aanzien van de Friese en Engelse taal. Voor de onderzoeksschool is dit belangrijk, omdat ze naast de methodelessen meer aandacht willen besteden aan deze talen om op deze manier te proberen om de attitude van de leerlingen tegenover deze talen te bevorderen. De onderzoeksvraag is zo concreet mogelijk omschreven en luidt als volgt:

Wat is het effect op de attitude van de leerlingen, ten aanzien van het spreken en luisteren van het Fries en Engels, na het inzetten van vijf Friestalige en vijf Engelstalige energizers, in een tijdsperiode van een maand, in groep 6 tot en met groep 8 van *Basisschool x*?

Kennisplatform voor het onderwijs (z.j.) beschrijft het begrip attitude als de houding die iemand heeft ten aanzien van een persoon, plaats of onderwerp die gevormd is door kennis en ervaring. Deze attitude heeft invloed op de gedachten, handelingen en op het gedrag. Spreken en luisteren valt onder het begrip mondelinge taalvaardigheid, hierbij is een rijke taalomgeving nodig. Spreken is het in staat zijn de juiste klank te kunnen produceren, de klank aan een betekenis te kunnen koppelen en de woorden in logische zinnen te kunnen plaatsen. Luisteren is het in staat zijn te begrijpen wat er wordt gezegd en dit om te zetten in handelingen of te integreren in eigen kennis (Dekkers, 2014). Turkstra (2014) beschrijft een energizer als een korte activiteit waarbij je leerlingen energie laat verbruiken, zodat ze zich daarna weer goed kunnen concentreren. Energizers kunnen zich richten op bewegen, op educatie, op communicatie en op groepsvorming. In dit onderzoek zullen de energizers zich vooral richten op educatie en communicatie.

4.3 Deelvragen

Om de onderzoeksvraag juist en volledig te kunnen beantwoorden, wordt de onderzoeksvraag onderverdeeld in deelvragen, die hieronder worden beschreven.

Deelvraag 1: Wat is de attitude van de leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 van *Basisschool x* ten aanzien van het spreken van het Fries voor en na het inzetten van vijf Friestalige energizers?
Deelvraag 2: Wat is de attitude van de leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 van *Basisschool x* ten aanzien van het luisteren van het Fries voor en na het inzetten van vijf Friestalige energizers?
Deelvraag 3: Wat is de attitude van de leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 van *Basisschool x* ten aanzien van het spreken van het Engels voor en na het inzetten van vijf Engelstalige energizers?
Deelvraag 4: Wat is de attitude van de leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 van *Basisschool x* ten aanzien van het luisteren van het Engels voor en na het inzetten van vijf Engelstalige energizers?

De resultaten op deze vier deelvragen zullen de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoorden. In alle deelvragen is te zien dat er een meting ten aanzien van de attitude op de Friese en Engelse taal voor en na de uitvoering van de Fries- en Engelstalige energizers wordt gedaan. De motivatie hiervoor is dat het van belang is om een nulmeting te maken, pas daarna kan er worden gemeten of de Fries- en Engelstalige energizers effect zullen hebben. Daarnaast geeft het een juist en volledig antwoord op de hoofdvraag. In het onderzoek staat het spreken en luisteren van de Friese en Engelse taal voorop. Dit is de motivatie om het spreken en luisteren specifiek aan bod te laten komen in de deelvragen.

4.4 Hypothese

Het is te verwachten dat de Fries- en Engelstalige energizers een positief effect zullen hebben op de attitude van de leerlingen ten aanzien van de Friese en Engelse taal. Er wordt namelijk een rijke taalomgeving aangeboden, waarin de leerlingen veel kans krijgen om de Friese en Engelse taal te gebruiken. Met de energizers krijgen de leerlingen ruimte om te communiceren, vindt er veel interactie plaats en er wordt aangesloten bij het niveau van de leerlingen. Volgens Dekkers (2014) krijgen de leerlingen hierdoor meer motivatie om goed te leren spreken en luisteren in de talen die worden aangeboden wat tevens zorgt voor een positieve attitude. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van energizers, waarbij wordt verwacht dat deze een positief effect met zich mee zullen brengen. Een energizer is namelijk een korte activiteit, welke tussen de reguliere lessen uitgevoerd kan worden. Volgens Turkstra (2014) richt een energizer zich op meerdere doeleinden, waaronder educatie en communicatie. Deze twee doeleinden hebben betrekking op de hoofdvraag van dit onderzoek. Om de attitude van de leerlingen te bevorderen zijn er volgens Verdoorn (2018) drie aspecten waaraan aandacht moet worden besteed. Namelijk de beheersing van vaardigheden, het zelfvertrouwen en de eigen motivatie van de leerlingen. Er is te verwachten dat de Fries- en Engelstalige energizers die worden aangeboden ervoor zorgen dat de leerlingen meer beheersing krijgen in de Friese en Engelse taal, daardoor stijgt het zelfvertrouwen van de leerlingen bij deze talen en krijgen de leerlingen meer motivatie om met deze talen bezig te zijn. Er is daarom te verwachten dat de attitude van de leerlingen positief wordt bevorderd, omdat alle drie aspecten van Verdoorn (2018) met elkaar samenhangen.

4.5 Bespreking met de betrokkenen

De probleemstelling is besproken met de waarnemend directeur tevens intern begeleider van de onderzoeksschool. In eerste instantie wilde de waarnemend directeur antwoord op de vraag of *Basisschool x* geschikt is voor een drietalige school. Aangezien dit een erg breed onderzoek is, is de onderzoeksvraag afgebakend. Want wanneer er antwoord is op de onderzoeksvraag “Wat is het effect op de attitude van de leerlingen ten aanzien van het spreken en luisteren van het Fries en Engels na het inzetten van vijf Friestalige en vijf

Engelstalige energizers in een tijdsperiode van een maand in groep 6 tot en met groep 8 van *Basisschool x*?" is ook een klein deel beantwoord van de vraag of *Basisschool x* geschikt is voor een drietalige school. Na deze besprekingen met de waarnemend directeur, is de probleemstelling besproken met de betrokkene leerkrachten. Dit is de leerkracht van groep 6/7 en de leerkracht van groep 7/8. Deze leerkrachten zijn van mening dat dit een probleem is waar een oplossing voor gevonden moet worden, waar ze echter zelf weinig tijd voor hebben. Deze leerkrachten zijn daarom enthousiast over het onderzoek waarbij gebruik wordt gemaakt van energizers, die in principe weinig tijd in beslag nemen.

Hoofdstuk 5. Onderzoekaanpak

In dit hoofdstuk wordt de methode van dataverzameling per deelvraag beschreven, hierbij worden de onderzoeksinstrumenten beschreven. Daarnaast wordt in het kort de onderzoeksgroep beschreven, wat de basis vormt van het onderzoek.

5.1 Onderzoeksgroep

Het onderzoek is gericht op groep 6 tot en met groep 8 van *Basisschool x.* Er is gekozen om alleen deze groepen als onderzoeksgroepen te gebruiken, omdat er in de andere groepen op deze school, buiten de Friese en Engelse methodelessen om, wel Friestalige en Engelstalige activiteiten worden gedaan. Groep 6 zit samen met de helft van groep 7 in een klaslokaal. De andere helft van groep 7 zit samen met groep 8 in een klaslokaal. In totaal tellen deze groepen vijftig leerlingen. De ontworpen Friestalige en Engelstalige energizers zullen in beide groepen plaatsvinden en zullen voor beide groepen hetzelfde zijn. Dit betekent dat alle energizers twee keer gegeven moeten worden, één keer in groep 6/7 en één keer in groep 7/8. Er is gekozen om dezelfde energizers in beide groepen te doen, omdat er met hetzelfde niveau wordt gehanteerd bij de Friese en Engelse taal en omdat de kerndoelen van Klinkenberg en van der Meer (2014) nauw met elkaar samenhangen voor deze groepen. Bij beide groepen wordt er gebruik gemaakt van onderdompeling (Onderwijsraad, 2008). Dit betekent dat er continu in de Friese of Engelse taal gesproken wordt. Dit is vrijwel nieuw voor de leerlingen, omdat dit bij de Friese en Engelse methodelessen niet altijd het geval is. Echter beweert de Onderwijsraad (2008) dat deze manier van onderdompeling een positief effect met zich mee zal brengen ten aanzien van het spreken en luisteren.

5.2 Methode van dataverzameling

In deze paragraaf wordt beschreven welke methode van dataverzameling er wordt gehanteerd, welke onderzoeksinstrumenten hierbij worden gebruikt en wat het proces hiervan zal zijn. De onderzoeksinstrumenten zijn bovenal te vinden in de bijlagen. Aangezien deelvraag 1 en deelvraag 2 op dezelfde manier onderzocht worden, worden deze twee deelvragen in deze paragraaf samen geformuleerd. Ditzelfde geldt voor deelvraag 3 en deelvraag 4.

5.2.1 Deelvragen 1 en 2

De methode van dataverzameling is bij deze twee deelvragen hetzelfde. Er wordt als nulmeting een online enquête[2] ingevuld door alle leerlingen van groep 6 tot en met groep 8. In deze online enquête worden vragen gesteld ten aanzien van de attitude van de leerlingen op de Friese taal. Hierbij worden er vragen gesteld op het gebied van spreken en op het gebied van luisteren. Hierbij wordt gekozen voor een kwantitatief en bevragend onderzoek. Er wordt namelijk gebruik gemaakt van gestandaardiseerde procedures, waarbij alle betrokkene leerlingen een dezelfde vragenlijst met dezelfde antwoordmogelijkheden krijgen voorgelegd en hiermee bevraagd worden (Van der Donk & Van Lanen, 2016).
Er wordt gekozen voor een online enquête, omdat *Basisschool x* een school is waar de verwerking van vrijwel alle vakken via de IPad wordt gedaan. De leerlingen zijn het daarom gewend om op een digitale manier vragen te beantwoorden. Na deze nulmeting worden er vijf Friestalige energizers[3] uitgevoerd in groep 6 tot en met groep 8. Bij deze Friestalige energizers wordt er continu gesproken in de Friese taal. Het gaat er hierbij om dat de leerlingen in de Friese taal spreken en luisteren. Bij deze energizers worden coöperatieve werkvormen en spelvormen gebruikt. Nadat de energizers uitgevoerd zijn, in een periode

[2] Zie bijlage 2. Online enquête
[3] Zie bijlage 3. Friestalige energizers

van twee weken, wordt er een nameting gedaan ten aanzien van de attitude van de leerlingen op de Friese taal. Dezelfde online enquête als bij de nulmeting wordt hiervoor gebruikt. Er is gekozen voor dezelfde enquête, omdat je op deze manier goed een eventueel verschil kunt zien en dit zorgt ervoor dat het onderzoek valide is. Wanneer deze nameting naast de nulmeting gelegd is, kunnen er resultaten beschreven worden voor deelvraag 1 en deelvraag 2. De nulmeting en de nameting worden met elkaar vergeleken. Het doel hiervan is om te analyseren of er een effect te zien is op de attitude van de leerlingen ten aanzien van het spreken en luisteren op de Friese en Engelse taal nadat de leerlingen meer in aanraking zijn gekomen met deze talen, doormiddel van de energizers. Bij deze analyses wordt er gelet op de attitude, zoals Kennisplatform voor het onderwijs (z.j.) dit begrip beschrijft. Het effect kan positief, negatief of neutraal zijn. De gegevens van de online enquête van de nulmeting worden in een staafgrafiek geplaatst en ook de gegevens van de online enquête van de nameting worden in een staafgrafiek geplaatst. Deze worden naast elkaar gelegd en op deze manier vindt er een vergelijking van de twee metingen plaats. Er wordt een staafgrafiek bij alle de twee deelvragen gemaakt, waardoor de hoofdvraag zo correct en volledig mogelijk beantwoord kan worden.

5.2.2 Deelvragen 3 en 4

Ook bij deze twee deelvragen is de methode van dataverzameling hetzelfde. Voor deze deelvragen, die betrekking hebben op de Engelse taal, wordt ook een nulmeting gedaan doormiddel van een online enquête. Dit zal dezelfde online enquête zijn als voor deelvraag 1 en deelvraag 2, en wordt daarom op hetzelfde moment afgenomen. In het eerste deel van deze enquête zullen er vragen zijn gericht op de attitude van de leerlingen ten aanzien van de Friese taal, in het tweede deel van de enquête zullen er vragen zijn gericht op de attitude van de leerlingen ten aanzien van de Engelse taal. Ook deze vragen worden gesteld op gebied van het spreken en op het gebied van luisteren. Na deze nulmeting en na de twee weken van het uitvoeren van de Friestalige energizers, worden er twee weken besteed aan het uitvoeren van vijf Engelstalige energizers[4], welke worden uitgevoerd in de groepen 6 tot en met 8. Ook bij deze energizers gaat het om het spreken en luisteren van de Engelse taal, er wordt vrijwel continu gesproken in deze taal. Bij de energizers worden coöperatieve werkvormen en spelvormen gebruikt. Hierna wordt er een nameting gedaan ten aanzien van de attitude van de leerlingen op de Engelse taal. Deze nameting wordt tegelijkertijd gedaan met de nameting van deelvraag 1 en deelvraag 2. Zoals in de vorige subparagraaf al is beschreven, is dit dezelfde enquête als bij de nulmeting. Ook de dataverwerking van de deelvragen 3 en 4 vindt op dezelfde manier plaats als bij de deelvragen 1 en 2, dit is in de paragraaf 5.2.1 te lezen.

5.3 Ethische kwesties

Leerkrachten komen veel in aanmerking met ethische kwesties. Het is van belang dat de onderzoeker zich aan de regels houdt. Er zal daarom een goede communicatie plaats moeten vinden met de betrokkenen van de onderzoeksschool. Daarnaast zullen er geen leerlingengegevens geplaatst mogen worden en zal er daarom in dit onderzoek ook niet gevraagd worden naar namen van de leerlingen, om de privacy te bewaken. Het is van belang dat de data niet naar buiten wordt gebracht, tenzij er toestemming van de onderzoeksschool gegeven is (Van der Donk & Van Lanen, 2016).

[4] Zie bijlage 4. Engelstalige energizers

5.4 Tijdpad van het onderzoek

Actie	Resultaat	Onderzoeks-instrument	Datum	Betrokkenen
Het maken van een nulmeting over de attitude van de leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 ten aanzien van de Friese en Engelse taal op het gebied van spreken en luisteren	De resultaten worden in een staafgrafiek geplaatst, verdeeld over spreken en luisteren bij Fries en over spreken en luisteren bij Engels	Online enquête	Groep 6/7: 07-12-2020 Groep 7/8: 08-12-2020	De leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 De onderzoeker
Het uitvoeren van vijf Friestalige energizers in groep 6 tot en met groep 8	Een beschrijving van de uitgevoerde energizers	Vijf Friestalige energizers	04-01-2021 tot en met 18-01-2021	De leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 De onderzoeker
Het uitvoeren van vijf Engelstalige energizers in groep 6 tot en met groep 8	Een beschrijving van de uitgevoerde energizers	Vijf Engelstalige energizers	04-01-2021 tot en met 18-01-2021	De leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 De onderzoeker
Het maken van een nameting over de attitude van de leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 ten aanzien van de Friese en Engelse taal op het gebied van spreken en luisteren	De resultaten worden in een staafgrafiek geplaatst, verdeeld over spreken en luisteren bij Fries en over spreken en luisteren bij Engels	Online enquête	Groep 6/7: 25-01-2021 Groep 7/8: 26-01-2021	De leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 De onderzoeker
Verslaglegging van de onderzoeksresultaten	De resultaten worden verwerkt in een verslag, er worden conclusies getrokken en er wordt een samenvatting gemaakt	Verslag	27-01-2021 tot en met 10-02-2021	De onderzoeksschool De onderzoeker

Tabel 5.1: Het tijdpad van het onderzoek

Hoofdstuk 6. Resultaten

In dit hoofdstuk staan de belangrijkst verkregen resultaten per deelvraag beschreven. Tevens wordt in dit hoofdstuk duidelijk of het onderzoek is afgeweken van de planning die vooraf is gesteld.

6.1 Uitvoering

Doordat de basisscholen vanaf januari 2021 voor de tweede keer gesloten moesten worden i.v.m. de maatregelen rondom het coronavirus is er afgeweken van het plan. Vanaf begin januari zou er begonnen worden met de uitvoering van de energizers in de praktijk. Dit moest uitgesteld worden tot de scholen weer opengingen, aangezien de energizers niet online aangeboden konden worden. De verwachting op het online aanbieden van de energizers was namelijk dat er minder effect zou plaatsvinden, dan wanneer de energizers fysiek aangeboden zouden worden. Tevens is het onderzoek erop gericht dat de leerlingen meer Friestalige en Engelstalige activiteiten aangeboden krijgen in het fysieke onderwijs. Er is daarom gekozen om te wachten tot de scholen weer open zouden gaan, zodat de energizers fysiek aangeboden konden worden. Op 1 maart 2021 konden Friestalige en Engelstalige energizers uitgevoerd worden in de bovenbouw. De nameting doormiddel van een online enquête vond hierdoor ook later dan gepland plaats, namelijk op 23 maart 2021. De nulmeting is in december 2020 afgenomen, voordat de scholen moesten sluiten, dit resulteerde ertoe dat er een langere tijd dan gepland tussen de nulmeting en de nameting plaatsvond. De uitvoering en de nameting verliepen wel vlot achter elkaar, wat ervoor zorgt dat er geen negatieve gevolgen op de resultaten van het onderzoek konden plaatsvinden.

6.2 Resultaten

De leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 van *Basisschool x* hebben voor de uitvoering van de Friestalige en Engelstalige energizers een online enquête ingevuld. Na de uitvoering van de energizers hebben deze leerlingen weer dezelfde online enquête ingevuld. De belangrijkste resultaten uit deze nul- en nameting zijn verwerkt in de resultaten die bij de volgende paragrafen worden weergegeven. De resultaten die niet direct nodig zijn bij het lezen van de tekst zijn opgenomen in de bijlagen[5].

6.2.1 Resultaten spreken in het Fries

In de online enquête, die de leerlingen moesten invullen, kregen de leerlingen eerst zes vragen over de attitude van de leerlingen ten aanzien van het spreken van de Friese taal. Uit al deze resultaten zijn de verschillen tussen de nul- en nameting niet groot of hetzelfde. De verschillen tellen ongeveer over gemiddeld drie leerlingen. Daarbij is opvallend dat de meerderheid van de leerlingen bij de nulmeting al aangeven het Fries spreken belangrijk te vinden, het leuk vinden om Fries te spreken en het niet moeilijk vinden om Fries te spreken. Zo gaven 19 van de 41 leerlingen bij de nulmeting aan het belangrijk te vinden om Fries te kunnen spreken, bij de nameting waren dit er drie leerlingen meer, namelijk 21. Dit resulteert dat meer dan 50% van de leerlingen uit de onderzoeksgroep het belangrijk vinden om Fries te kunnen spreken, wat af te lezen is in figuur 6.1. Op de vraag of de leerlingen van de onderzoeksgroep het moeilijk vinden om Fries te spreken, wat in figuur 6.2 af te lezen is, vinden vier leerlingen meer dan bij de nulmeting het Fries praten bij de nameting niet meer moeilijk.

[5] Bijlage 5. Onderzoeksresultaten

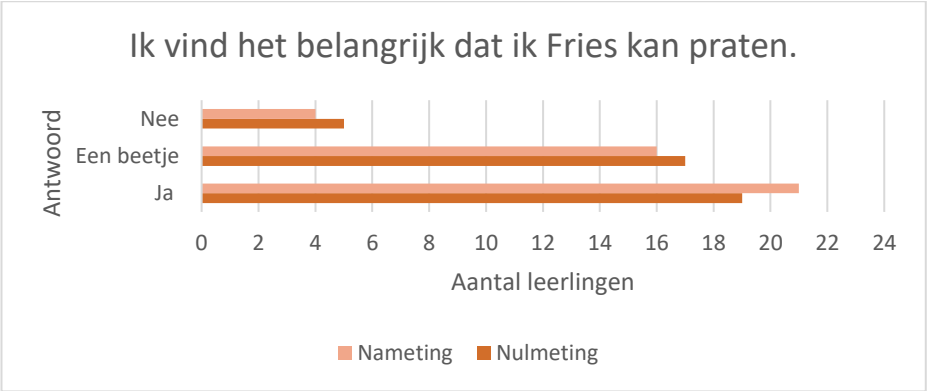

Figuur 6.1: Belang Fries spreken

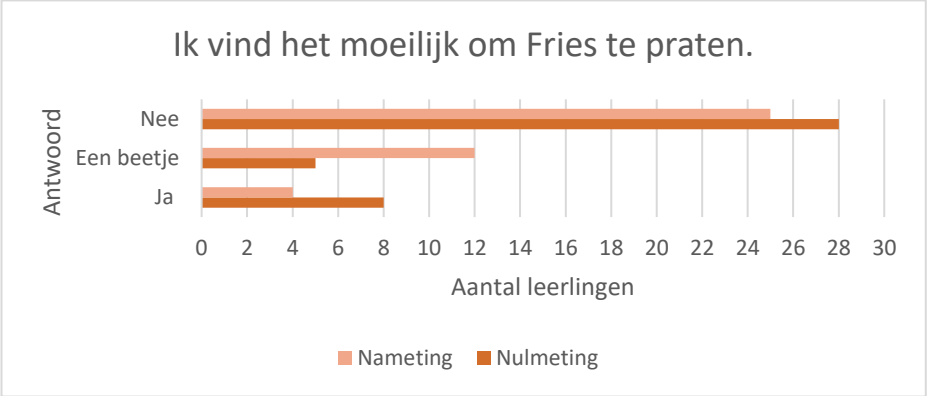

Figuur 6.2: Moeilijkheid Fries spreken

6.2.2 Resultaten luisteren naar het Fries

Het tweede deel van de online enquête ging over de attitude van de leerlingen ten aanzien van het luisteren naar de Friese taal. Uit al deze resultaten zijn de verschillen tussen de nul- en nameting niet groot of hetzelfde. De verschillen tellen ongeveer over gemiddeld drie leerlingen. Daarbij is opvallend dat bij de nameting vijf meer leerlingen dan bij de nulmeting het leuk vinden om naar de Friese taal te luisteren, maar ook vijf meer leerlingen het niet leuk vinden om naar de Friese taal te luisteren. Daarnaast is in figuur 6.3 af te lezen, dat wel 50% van de leerlingen het leuk vinden om naar de Friese taal te luisteren. Ook is opvallend bij deze meting dat bij de nulmeting bijna alle leerlingen het belangrijk vinden om Fries te kunnen verstaan, namelijk 37 van de 41 leerlingen. Bij de nameting is dit iets gedaald, naar 33 leerlingen, wat af te lezen is in figuur 6.4.

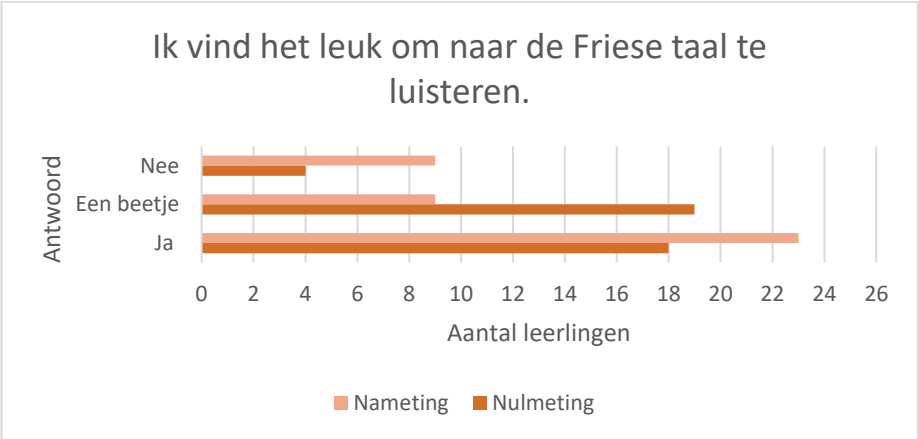

Figuur 6.3: Plezier Fries luisteren

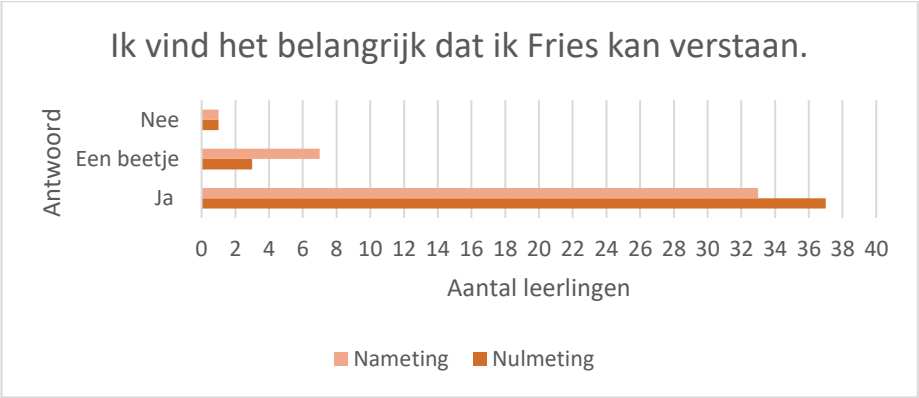

Figuur 6.4: Belang Fries luisteren

6.2.3 Resultaten spreken in het Engels

Het derde deel van de online enquête bestond uit vragen over de attitude van de leerlingen ten aanzien van het spreken in het Engels. Uit de resultaten van dit deel is opvallend dat de resultaten op bijna alle vragen hetzelfde zijn bij de nulmeting als bij de nameting. Er springen twee vragen uit waarbij de verschillen bedragen over ongeveer zes leerlingen, namelijk de vraag of de leerlingen Engels willen spreken en de vraag of de leerlingen het moeilijk vinden om Engels te kunnen spreken. Bij die eerste vraag is opvallend dat bij de nameting zes leerlingen meer aangeven het Engels al te kunnen spreken dan bij de nulmeting, zoals af te lezen is in figuur 6.5. Dit resulteert er ook tot dat bij de nameting minder leerlingen aangeven het spreken in het Engels te willen kunnen. Op de vraag of de leerlingen het moeilijk vinden om Engels te spreken, wat af te lezen is in figuur 6.6, is opvallend dat er bij de nameting zes leerlingen meer het niet moeilijk vinden om Engels te spreken dan bij de nulmeting. Bij de nulmeting vonden namelijk acht leerlingen het niet moeilijk om Engels te spreken, bij de nameting waren dit er 14 leerlingen.

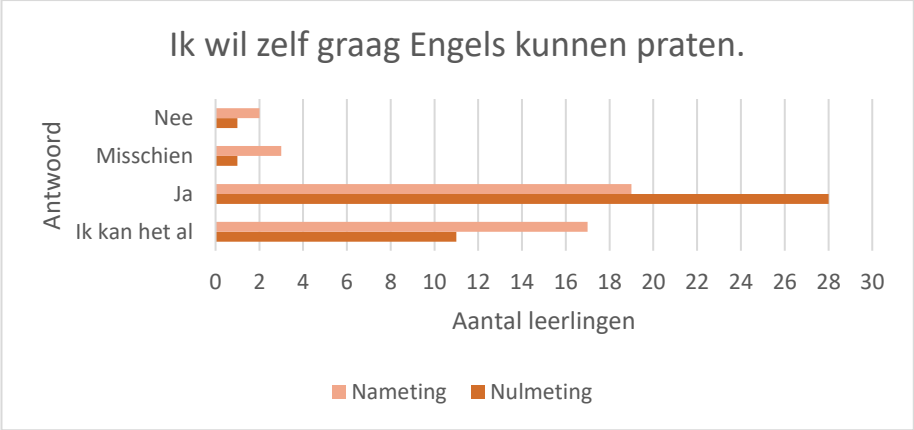

Figuur 6.5: Wil om Engels te kunnen spreken

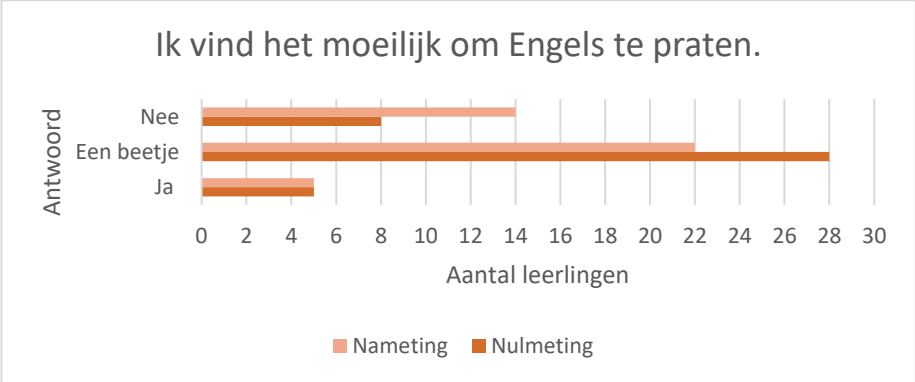

Figuur 6.6: Moeilijkheid Engels spreken

6.2.4 Resultaten luisteren in het Engels

Het vierde en laatste deel van de online enquête bestond uit vragen over de attitude van de leerlingen ten aanzien van het luisteren naar de Engelse taal. Bij dit laatste deel, zijn de verschillen tussen de nul- en nameting iets groter dan bij de vorige drie delen. De verschillen tellen ongeveer gemiddeld over vijf leerlingen. Opvallend hierbij is dat de resultaten negatief en positief zijn. Bij de vraag of de leerlingen het leuk vinden om naar de Engelse taal te luisteren, wat af te lezen is in figuur 6.7, gaven bij de nulmeting 26 leerlingen aan het leuk te vinden en bij de nameting 22 leerlingen. Bij de vraag of de leerlingen zelf graag Engels willen kunnen verstaan, zijn de resultaten juist positief. In figuur 6.8 is af te lezen dat bij de nameting meer leerlingen dan bij de nulmeting aangeven het Engels al te kunnen verstaan, namelijk negen leerlingen meer. Bij de nulmeting waren dit nog acht leerlingen, wat ongeveer 20% van het totaal is. Bij de nulmeting zijn dit er 18 leerlingen, wat meer dan het dubbele is van de nulmeting. Dit resulteert er ook tot dat minder leerlingen bij de nameting het antwoord 'ja' op deze vraag geven.

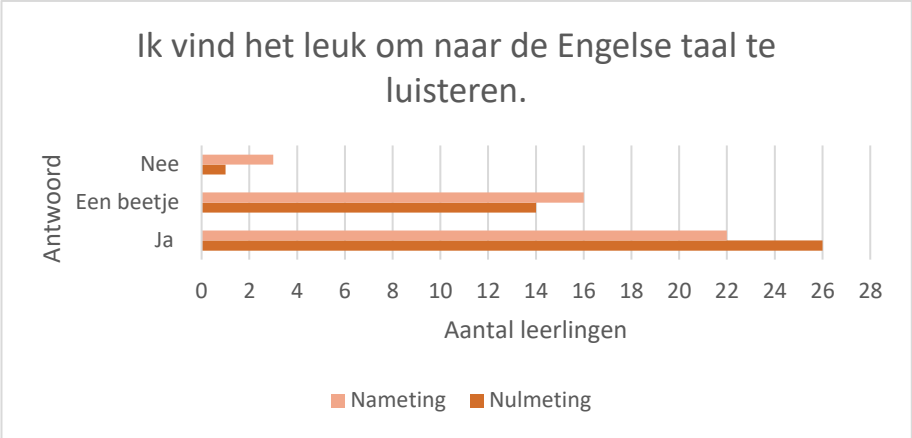

Figuur 6.7: Plezier Engels luisteren

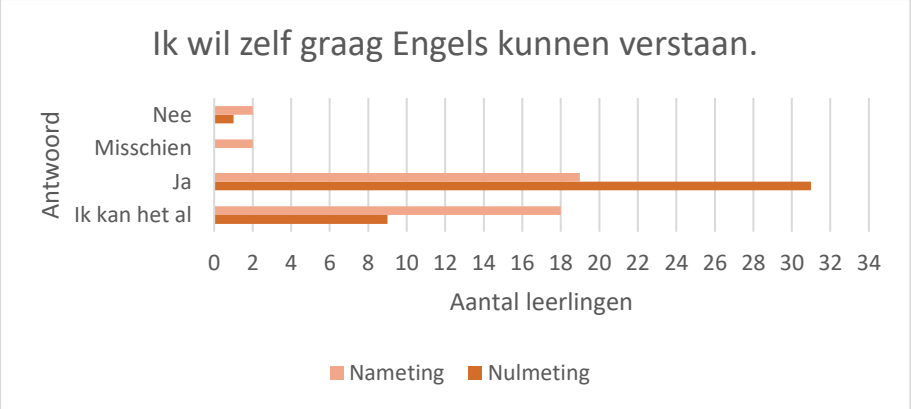

Figuur 6.11: Wil om Engels te kunnen verstaan

Hoofdstuk 7. Conclusies, aanbevelingen en discussie

In dit hoofdstuk wordt een conclusie op het onderzoek gesteld. Deze conclusie is geschreven aan de hand van de resultaten in hoofdstuk 6. Vervolgens worden er aanbevelingen voor de onderzoeksschool beschreven en wordt er een discussiepunt besproken.

7.1 Conclusie

In hoofdstuk 6 wordt de meest relevantie informatie gegeven op de vier deelvragen. Deze resultaten zorgen gezamenlijk voor een antwoord op de onderzoeksvraag. De onderzoeksvraag luidt als volgt: "Wat is het effect op de attitude van de leerlingen, ten aanzien van het spreken en luisteren van het Fries en Engels, na het inzetten van vijf Friestalige en vijf Engelstalige energizers, in een tijdsperiode van een maand, in groep 6 tot en met groep 8 van *Basisschool x*?". Volgens Kennisplatform voor het onderwijs (z.j.) heeft de attitude invloed op de gedachten, de handelingen en het gedrag. Hierbij wordt beweerd dat een attitude positief, negatief of neutraal kan zijn. In dit onderzoek kan gesteld worden dat het effect op de attitude van de leerlingen na het inzetten van de Friestalige en Engelstalige energizers neutraal is gebleven. Er zijn in de resultaten van hoofdstuk 6 geen grote verschillen te zien tussen de nul- en nameting. Wel is te stellen dat het effect van de Engelstalige energizers grotere positieve veranderingen laat zien ten aanzien van de attitude van de leerlingen, dan het effect bij de Friestalige energizers. In de resultaten over de attitude tegenover de Friese taal, die weergegeven zijn in paragraaf 6.2.1 en 6.2.2, zijn de verschillen tussen de nul- en nameting te tellen over twee tot vijf leerlingen. Deze verschillen bedragen positief, maar ook negatief. In de resultaten over de attitude tegenover de Engelse taal, die weergegeven zijn in paragraaf 6.2.3 en 6.2.4, zijn de verschillen groter en tellen de verschillen positief over zes tot negen leerlingen en negatief over twee leerlingen. Er kan geconcludeerd worden dat het effect op de attitude van de leerlingen, ten aanzien van het spreken en luisteren in het Fries en Engels, na het inzetten van vijf Friestalige en vijf Engelstalige energizers in groep 6 tot en met groep 8 in dit onderzoek neutraal is. Hierbij gaat het neutrale effect meer richting een positief effect, dan richting een negatief effect, zoals in de resultaten van hoofdstuk 6 weergegeven wordt.

7.2 Terugblik op de hypothese

In de hypothese in paragraaf 4.4 wordt er aangegeven dat er wordt verwacht dat de Fries- en Engelstalige energizers een positief effect zullen hebben op de attitude van de leerlingen van de bovenbouw ten aanzien van de Friese en Engelse taal. Dit omdat er een rijke taalomgeving aangeboden wordt, waarin de leerlingen veel kans krijgen om de Friese en Engelse taal te gebruiken en om er naar te luisteren. In de resultaten, in paragraaf 6.2.1 tot en met 6.2.4, te lezen dat de hypothese, die van te voren is gesteld, niet helemaal klopt. De resultaten zijn neutraal gebleken. Zoals in de conclusie, in paragraaf 7.1, te lezen is, zijn de verschillen schommelend in negatief en positief tussen de nulmeting en nameting. Daarnaast zijn dit niet grote verschillen, wat ertoe leidt dat het effect op de attitude van de leerlingen ten aanzien van de Friese en Engelse taal, na het inzetten van de energizers, neutraal is. Tevens is in paragraaf 4.4 aangegeven dat de attitude bevorderd wordt, doordat de leerlingen meer vaardig worden in de Friese en Engelse taal, hierdoor meer zelfvertrouwen krijgen en dat daardoor de attitude ten aanzien van deze talen positief wordt bevorderd (Verdoorn, 2018). In de hypothese werd aangegeven dat dit een positief effect zou geven op de attitude van de leerlingen. Echter is niet te zeggen dat de leerlingen vaardiger zijn geworden in de Friese en Engelse taal, omdat dit niet onderzocht is in dit onderzoek.

7.3 Aanbevelingen

In de conclusie in paragraaf 7.1 werd benoemd dat dit onderzoek een neutraal effect opgeleverd heeft, er hebben zich geen grote verschillen voorgedaan in vergelijking met voor het onderzoek en na het onderzoek. Daarbij is te stellen dat het onderzoeksinstrument, dat gebruikt is voor dit onderzoek, inging op de Friese en Engelse taal in het algemeen en niet op de Friese en Engelse taal in het onderwijs. Dit kan ervoor zorgen dat het resultaat niet een positief effect had, zoals ook te lezen is in paragraaf 7.4. De reacties van leerkrachten en leerlingen van de onderzoeksschool waren wel positief. De leerlingen wilden meer energizers in de Friese en Engelse taal. Uit deze reacties is op te merken dat de leerlingen toch een andere houding kregen ten aanzien van de Friese en Engelse taal. Uit deze reacties is aan te bevelen om door te gaan met de Fries- en Engelstalige energizers in de bovenbouw. Dit omdat het gemakkelijk is om tussen de lessen door een energizer uit te voeren. In de bovenbouw worden al wel Nederlandstalige energizers gebruikt, een aantal van deze energizers zouden omgezet kunnen worden naar het Fries of Engels. Aangezien het probleem van de onderzoeksschool is dat er alleen Friese en Engelse methodelessen worden aangeboden, kun je dit doorbreken door de Friese en Engelse taal gemakkelijk op andere momenten aan te bieden met Friestalige en Engelstalige energizers. Daarnaast is een aanbeveling voor de onderzoeksschool om mogelijk een andere oplossing te vinden voor het probleem, om de attitude van de leerlingen ten aanzien van het spreken en luisteren in de Friese en Engelse taal toch tot een positief effect te brengen.

7.4 Discussiepunten

Het onderzoek levert een discussiepunt op, zoals kort benoemd is in paragraaf 7.1 en paragraaf 7.3. Er wordt kritisch teruggekeken op het onderzoeksinstrument, dat gebruikt is bij dit onderzoek. Zoals eerder benoemd, gaat het gebruikte onderzoeksinstrument in op de attitude van de leerlingen ten aanzien van het spreken en luisteren in de Friese en Engelse taal in het algemeen. Er wordt niet zodanig ingegaan om de attitude van de leerlingen ten aanzien van het spreken en luisteren in de Friese en Engelse taal in het onderwijs. Dit zorgt er mogelijk voor dat het effect op de attitude van de leerlingen neutraal is gebleken. Wanneer er meer op de Friese en Engelse taal in het onderwijs werd ingegaan, waren de resultaten mogelijk anders geweest. Dit valt te beweren, doordat er veel positieve reacties voortkwamen vanuit de leerlingen uit de onderzoeksgroep op de Fries- en Engelstalige energizers. In een mogelijk vervolgonderzoek is het verstandig om het onderzoeksinstrument aan te passen, zodat het onderzoeksinstrument valide is, waarbij er meer wordt ingegaan op de attitude van de leerlingen tegenover het spreken en luisteren van de Friese en Engelse taal in het onderwijs. Wat vinden de leerlingen bijvoorbeeld van de energizers in de Friese en Engelse taal? Krijgen de leerlingen een andere attitude ten aanzien van de Friese en Engelse methodelessen na het uitvoeren van de energizers in deze talen? Mogelijk worden er andere resultaten verkregen, wanneer het onderzoeksinstrument op deze manier wordt aangepast. De energizers zorgen namelijk wel voor onderdompeling in deze talen, Onderwijsraad (2008) beweert dat dit in vele onderzoeken al zeer effectief geweest is, omdat de leerlingen continu in aanraking komen met het spreken en luisteren in deze talen. Het is daarnaast van belang dat de leerlingen een mogelijkheid krijgen om te spreken en een actieve houding hebben (Keulers, 2018). Energizers brengen motivatie en een actieve houding bij de leerlingen, wat een positief effect op de attitude kan brengen. Het is van belang te vermelden dat deze conclusie en aanbevelingen gebaseerd zijn op het onderzoek op *Basisschool x* in de groepen 6 tot en met 8, welke 41 leerlingen tellen. Wanneer het onderzoek op een andere school of in andere groepen zou worden gedaan, zouden de resultaten anders kunnen zijn.

Hoofdstuk 8. Samenvatting

In de bovenbouw, groep 6 tot en met groep 8, van *Basisschool x* doet zich een probleem voor. In deze groepen worden namelijk één keer per week Friese en Engelse methodelessen gegeven, daarnaast wordt er niks gedaan met de Friese en Engelse taal. Goodijk, Banga, Kootstra, Terpstra en Vos (2013) en de Nationale Onderwijsgids (2017) beweren dat het belangrijk is om veel aandacht te besteden aan meertaligheid in het onderwijs, er kleven namelijk vele voordelen aan meertaligheid op zowel het cognitieve gebied als het sociale gebied. Daarom wil de onderzoeksschool meer aandacht besteden aan de Friese en Engelse taal, om de attitude van de leerlingen ten aanzien van deze talen te bevorderen. In dit onderzoek wordt dat gedaan met Fries- en Engelstalige energizers, die gegeven worden over een tijdsperiode van een maand. Een energizer is een korte activiteit (Turkstra, 2014), die gemakkelijk tussen de lessen door gedaan kan worden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van onderdompeling in de Friese en Engelse taal (De onderwijsraad, 2008). Er zijn vijf Friestalige en vijf Engelstalige energizers ontworpen, die in alle onderzoeksgroepen werden uitgevoerd. Voor het uitvoeren van deze energizers vond er een nulmeting plaats. Deze nulmeting werd gedaan aan de hand van een online enquête, waarin de leerlingen vragen moesten beantwoorden over hun attitude ten aanzien van het Fries spreken en luisteren en ten aanzien van het Engels spreken en luisteren. Na de uitvoering van de energizers, vond er een nameting plaats. Deze nameting was dezelfde online enquête als bij de nulmeting, zodat de resultaten goed naast elkaar gelegd konden worden en goed met elkaar vergeleken konden worden. Uit de resultaten is gebleken dat de verschillen tussen de nul- en nameting klein zijn. De verschillen zijn schommelend en zijn positief, maar soms ook negatief. Om deze reden is er geconcludeerd dat het effect van de Fries- en Engelstalige energizers op de attitude van de leerlingen van groep 6 tot en met groep 8 van de onderzoeksschool ten aanzien van het spreken en luisteren in deze talen neutraal is. Daarbij wordt in de discussiepunten vermeldt dat er kritisch teruggekeken wordt op het onderzoeksinstrument. De vragen in de online enquête zijn sterk gericht op de attitude ten aanzien van de Friese en Engelse taal in het algemeen en minder gericht op de attitude ten aanzien van de Friese en Engelse taal in het onderwijs. Dit zou ervoor gezorgd kunnen hebben dat het effect niet positief gebleken is. De reacties van de betrokkene leerlingen zijn wel erg positief geweest, waaruit op te merken is dat de leerlingen toch een positievere attitude ten aanzien van het spreken en luisteren in de Friese en Engelse taal in het onderwijs kregen. Daarom is er aanbevolen om toch door te gaan met de Fries- en Engelstalige energizers in de bovenbouw van de onderzoeksschool, omdat het probleem van de onderzoeksschool is dat er alleen Friese en Engelse methodelessen worden aangeboden. Dit kan doorbroken worden door de Friese en Engelse taal gemakkelijk op andere momenten aan te bieden met Friestalige en Engelstalige energizers.

Literatuurlijst

Auer, P., & Wei, L. (2007). Becoming bilingual through bilingual education. In C. Baker (Red.), *Handbook of Multilingualism and Multilingual Communication* (pp. 131–154). Berlijn, Duitsland: De Gruyter Mouton.

Bacchini, S., Dekkers, R., Hofstede, D., Markesteijn, C., Meijer, H., & Pullens, T. (2014). *Portaal, Praktische didactiek voor het basisonderwijs*. (H. Paus, Red.) (Vol. 4). Bussum, Nederland: Uitgeverij Coutinho.

Bijkerk, L., & Loonen, I. (2009). *Water naar de zee dragen*. Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum.

Bijlsma, J. (2014). *35 Energizers voor even snel tussendoor!* Geraadpleegd op 16 oktober 2020, van https://www.klassenkracht.nl/wp-content/uploads/2015/11/Energizers1.pdf

Burg, v. d., & Sijsling. (2008). *Basisboek Activerende didactiek en samenwerkend leren*. Amersfoort, Nederland: CPS.

BV Databank. (2015). *Spelvormen*. Geraadpleegd op 8 november 2020, van https://www.bvdatabank.be/node/144

Cedin taalsintrum Frysk. (2018). *Basisonderwijs*. Geraadpleegd op 30 september 2020, van https://www.fryslan.frl/informatiedossier/basisonderwijs_43376/#:~:text=De%20staat%20van%20het%20basisonderwijs&text=Zo'n%20165%20scholen%20hebben,ook%20wel%20enkele%20grotere%20scholen.

Ebbens, S., & Ettekoven, S. (2005). *Samenwerkend leren*. Groningen, Nederland: Wolters-Noordhoff.

Goodijk, E., Banga, J., Kootstra, D., Terpstra, F., & Vos, M. (2013). *De trijetalige skoalle*. Geraadpleegd op 23 december 2014, van http://www.taalsintrum.nl/trijetalige-skoalle.html

Hermans, L. (2018). *Didactische werkvormen*. Geraadpleegd op 9 oktober 2020, van https://www.klaswerk.be/index.php/didactische-werkvormen

Kagan. (2007). *Structureel coöperatief leren.* Vlissingen, Nederland: Bazalt

Kennisplatform voor het onderwijs. (z.j.). *Attitude*. Geraadpleegd op 16 oktober 2020, van https://wij-leren.nl/attitude.php

Kerpel, A. (2019). *Didactische werkvormen - Spelvormen*. Geraadpleegd op 8 november 2020, van https://wij-leren.nl/didactische-werkvormen-spelvormen.php

Kerpel, A. (2020). *Coöperatieve leerstrategieën*. Geraadpleegd op 13 oktober 2020, van https://wij-leren.nl/cooperatief-leren-kagan.php

Keulers, J. (2018). Methode Engels en de onderdompeling in een tweede taal! Geraadpleegd op 24 april 2021, van https://www.methodeengels.nl/een-taal-leren-duik-er-maar-in/

Klinkenberg, E., & Van der Meer, C. (2014). Drietalig onderwijs in Friesland. *Neerlandia*, 4–5. Geraadpleegd van https://www.anv.nl/wp-content/uploads/2014/08/2014-2-Drietalig_onderwijs_in_Friesland.pdf

Nationale Onderwijsgids. (2017). *Drietalig onderwijs heeft positief effect op beheersing van het Nederlands*. Geraadpleegd op 7 oktober 2020, van https://www.nationaleonderwijsgids.nl/basisonderwijs/nieuws/39135-drietalig-onderwijs-heeft-positief-effect-op-beheersing-van-het-nederlands.html

Nederlof, N., & Smit, J. (2018). *Meertaligheid in primair en voortgezet onderwijs*. Enschede, Nederland: SLO.

Onderwijsraad. (2008). *Vreemde talen in het onderwijs*. Den Haag, Nederland: Onderwijsraad.

Paterson, K. (2009). *Spelletjes van 3 minuten om kinderen te motiveren*. Katwijk aan Zee, Nederland: Uitgeverij Panta Rhei.

Segers, R. (2014). *Didactische werkvormen*. Geraadpleegd op 9 oktober 2020, van http://robsegers.blogspot.com/2014/11/didactische-werkvormen.html

SLO. (2009). *TULE*. Geraadpleegd op 14 oktober 2020, van https://tule.slo.nl/index.html

Turkstra, E. (2014) *Energizers!* (Bachelor scriptie) Geraadpleegd van https://hbo-kennisbank.nl/details/nhlstenden:oai:surfsharekit.nl:aefd1b7e-bbb6-4dfa-a35e-a88691a9aec5?q=energizers&has-link=yes&c=3

Van Avermaet, P., & Van den Branden, K. (2010). *Goed geGOKt?* Antwerpen, België: Garant uitgevers.

Van de Weer, K. (2010) *Coöperatief leren: Waarom moeilijk doen als het samen kan?* (Masterscriptie) Geraadpleegd van https://hbo-kennisbank.nl/details/sharekit_fontys:oai:surfsharekit.nl:20e60363-550d-47c3-bf38-d8628385d49b?q=cooperatief+leren&has-link=yes&c=3

Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2016). *Praktijkonderzoek in de school* (3de editie). Bussum, Nederland: Coutinho.

Verdoorn, M. (2018). *Is de attitude en het gedrag van leerlingen te beïnvloeden?* Geraadpleegd op 16 oktober 2020, van https://wij-leren.nl/attitude-gedrag-beinvloeden.php

Bijlagen

Bijlage 1. Overzicht leerstofaanbod

In deze bijlage bevindt zich een overzicht van de methodes die gebruikt worden op Basisschool x de vakken Nederlands, Engels en Fries. Dit overzicht is schoolbreed en geldt dus voor de groepen 1 tot en met 8.

Vak-/ vormingsgebied	**Methode(s)** **Werkwijze(n)**
Nederlands - mondeling - schriftelijk - taalbeschouwing, waaronder strategieën	- Veilig Leren Lezen Kim en Letterklankstad (onderbouw) - Leerdoelen Snappet - Nieuwsbegrip (begrijpend lezen) - Estafette (technisch lezen)
Engels - mondeling - schriftelijk	Take it Easy
Fries - mondeling - schriftelijk - taalbeschouwing, waaronder strategieën	Spoar 8

Bijlage 2. Online enquête

In deze bijlage zijn de enquête vragen te vinden die in een online format verwerkt zijn, via de website survio.com. De link hiernaartoe is als volgt:
https://www.survio.com/survey/d/J0H4N7Q5I3K1X5J8D

1. Ik vind het belangrijk dat ik Fries kan praten.
   Ja | Een beetje | Nee
2. Ik vind Fries een mooie taal om te spreken.
   Ja | Een beetje | Nee
3. Ik vind het leuk om Fries te praten.
   Ja | Een beetje | Nee
4. Ik wil zelf graag Fries kunnen praten.
   Ik kan het al | Ja | Misschien | Nee
5. Ik vind het moeilijk om Fries te praten.
   Ja | Een beetje | Nee
6. Mensen die Fries praten zijn aardig.
   Ja | Een beetje | Nee | Geen mening

7. Ik vind het belangrijk dat ik Fries kan verstaan.
   Ja | Een beetje | Nee
8. Ik vind Fries een mooie taal om naar te luisteren.
   Ja | Een beetje | Nee
9. Ik vind het leuk om naar de Friese taal te luisteren.
   Ja | Een beetje | Nee
10. Ik wil zelf graag Fries kunnen verstaan.

Ik kan het al | Ja | Misschien | Nee
11. Ik vind het moeilijk om Fries te verstaan.
    Ja | Een beetje | Nee
12. Mensen die Fries kunnen verstaan zijn aardig.
    Ja | Een beetje | Nee | Geen mening

13. Ik vind het belangrijk dat ik Engels kan praten.
    Ja | Een beetje | Nee
14. Ik vind Engels een mooie taal om te spreken.
    Ja | Een beetje | Nee
15. Ik vind het leuk om Engels te praten.
    Ja | Een beetje | Nee
16. Ik wil zelf graag Engels kunnen praten.
    Ik kan het al | Ja | Misschien | Nee
17. Ik vind het moeilijk om Engels te praten.
    Ja | Een beetje | Nee
18. Mensen die Engels praten zijn aardig.
    Ja | Een beetje | Nee | Geen mening

19. Ik vind het belangrijk dat ik Engels kan verstaan.
    Ja | Een beetje | Nee
20. Ik vind Engels een mooie taal om naar te luisteren.
    Ja | Een beetje | Nee
21. Ik vind het leuk om naar de Engelse taal te luisteren.
    Ja | Een beetje | Nee
22. Ik wil zelf graag Engels kunnen verstaan.
    Ik kan het al | Ja | Misschien | Nee
23. Ik vind het moeilijk om Engels te verstaan.
    Ja | Een beetje | Nee
24. Mensen die Engels kunnen verstaan zijn aardig.
    Ja | Een beetje | Nee | Geen mening

Bijlage 3. Friestalige energizers

In deze bijlage zijn de vijf Friestalige energizers te vinden. De energizers zijn omschreven met werkwijze.

Pak het maar – Pak it mar			
Duur: ± 10 min.	Bovenbouw	Friestalig	Spreken en luisteren
Organisatie: De leerlingen zitten allemaal op hun eigen plaats			
Materialen: Eén voorwerp per twee leerlingen			
De leerlingen werken in tweetallen en pakken één voorwerp welke ze op tafel tussen de twee leerlingen in leggen. De leerkracht zegt Friese woorden waar de leerlingen hun handen op moeten leggen, bijvoorbeeld “knibbels”. Totdat de leerkracht “pak it mar” zegt. De leerlingen moeten dan zo snel mogelijk het voorwerp pakken. Welke leerling dit als eerste heeft, wint. De tweetallen worden dan gewisseld, waardoor de leerlingen een nieuwe tegenstander krijgen.			

Fluisterspel – Flústerspultsje			
Duur: ± 10 min.	Bovenbouw	Friestalig	Spreken en luisteren

Organisatie: De leerlingen zitten in groepjes bij elkaar

Materialen: Kaartjes met Friestalige zinnen voor elk groepje

Ieder groepje heeft een stapeltje met kaartjes waarop Friestalige zinnen staan. De eerste leerling pakt een kaartje van de stapel en fluistert deze zin door aan de volgende. Deze leerling fluistert de zin door naar de volgende leerling, etc. De laatste leerling zegt de zin luidop. Is de juiste zin bij de laatste leerling gekomen?

Kaartjes met zinnen:

Ik hâld my sprekbeurt oer in hûn.

Moarn gean ik nei myn pake en beppe op ' e pleats.

Ik wenje tegearre mei ús heit, mem broer en suske.

Ik bin hjoed sa bliid, omdat it moai waar is.

Juf/meester zegt… – Juf/master seit…

Duur: ± 10 min.	Bovenbouw	Friestalig	Spreken en luisteren

Organisatie: De leerlingen zitten allemaal op hun eigen plaats

Materialen: Lijst met Friestalige commando's voor degene die juf of meester speelt

Er komt een leerling voor de klas staan, hij of zij speelt de juf of meester. Deze leerling geeft de andere leerlingen commando's, die de leerlingen uit moeten voeren. Maar wanneer deze leerling geen "juf seit" of "master seit" voor de commando zegt, voeren de leerlingen de commando niet uit. De leerlingen die toch de commando uitvoeren zijn af. Na een twee minuten wordt er een nieuwe juf of meester uitgekozen.

Lijst met commando's:

Gean stean.
Gean sitten.
Swaai mei dyn rjochter hân.
Swaai mei dyn linker hân.
Swaai mei beide hânnen.
Wiebelje mei dyn fingers.
Draai in rûntsje.
Stek dyn tonge út.
Doch krekt of slipst.
Doch beide hânnen op dyn holle.
Doch beide hânnen yn'e ljoft.
Gean op de stoel stean.
Reitsje dyn earen oan.
Klap yn dyn hânnen.
Spring op en del.
Miauw as in kat.
Stamp mei dyn fuotten.
Wriuw op dyn búk.
Doch in knipeach.
Knip mei dyn fingers.
Sjuch hiel bliid.
Sjuch hiel serieus.
Rin hurd op dyn eigen plak.
Sees "hoi".

Fries tellen – Frysk telle

Duur: ± 10 min.	Bovenbouw	Friestalig	Spreken en luisteren

Organisatie: De leerlingen zitten in drie groepen bij elkaar

Materialen: N.v.t.

De leerlingen proberen in hun groepje tot tien te tellen in het Fries. Wanneer een getal gezegd wordt gaat de leerling die het getal zegt staan. Hierbij mag maar één leerling tegelijk een getal zeggen. Wanneer er twee of meer leerlingen gaan staan, moet het spel weer opnieuw begonnen worden. Ook mag er geen systeem in zitten voor wie gaat staan om een getal te zeggen.

Woorden raden – Wurden riede			
Duur: ± 10 min.	Bovenbouw	Friestalig	Spreken en luisteren
Organisatie: De leerlingen zitten in groepjes bij elkaar			
Materialen: Omschrijvingen van woorden			
De leerkracht heeft de lijst met de omschrijvingen van woorden. De leerkracht geeft de leerlingen een omschrijving. De leerlingen overleggen in hun groepje welk woord bij deze omschrijving hoort. De leerkracht geeft één iemand van elk groepje de beurt om antwoord te geven, wanneer het juiste antwoord wordt gegeven ontvangt het groepje een punt.			
Omschrijvingen van woorden: It tsjinoerstelde fan swiet. → sâlt Hjir kist mei sjen. → eagen Hoe komt in swart hynder út de see? → wiet Dit dochsto oan dyn foet en it hat fiters. → skoech Hjir kinst yn lêze, mar it is gjin boek. → tiidskrift Dit bist fleant troch de loft. → Fûgel Hjirtroch kinst mei in oar prate. → telefoan Fruit dat grien is. → par			

Bijlage 4. Engelstalige energizers

In deze bijlage zijn de vijf Engelstalige energizers te vinden. De energizers zijn omschreven met werkwijze.

Engels liedje – English song			
Duur: ± 10 min.	Bovenbouw	Friestalig	Spreken en luisteren
Organisatie: De leerlingen zitten in groepjes bij elkaar			
Materialen: Lied “Fruitmarket” op Youtube.com of op 123zing.nl en een papier met pen voor elk groepje			
De leerkracht laat het Engelstalige lied “Fruitmarket” horen. De leerlingen krijgen de opdracht mee om zo goed mogelijk te luisteren welke fruitsoorten genoemd worden. Na het luisteren van het lied overleggen de leerlingen in hun groepje welke fruitsoorten ze allemaal hebben gehoord en welke ze nog onthouden hebben. Deze fruitsoorten			

schrijven de leerlingen per groepje op een briefje. Daarna worden de briefjes doorgeschoven naar het volgende groepje en wordt het liedje nog een keer beluisterd terwijl de leerlingen nakijken.

Antwoorden:

1. apples	1. appels
2. apricots	2. abrikozen
3. cherries	3. kersen
4. dates	4. dadels
5. grapes	5. druiven
6. tangerines	6. tangerijnen
7. raspberries	7. frambozen
8. gooseberries	8. kruisbessen
9. blackberries	9. bramen
10. oranges	10. sinaasappels
11. manderines	11. mandarijnen
12. papaya	12. papaja
13. banana	13. banaan
14. nectarine	14. nectarine
15. mango	15. mango
16. kiwi	16. kiwi
17. coconut	17. kokosnoot
18. lemons	18. citroenen
19. limes	19. limoenen
20. lychees	20. lychees
21. jackfruit	21. jackfruit
22. pears	22. peren
23. plums	23. pruimen
24. peaches	24. perziken
25. grapefruit	25. grapefruit
26. honeydew	26. meloen

Tellen in het Engels – Counting in English

Duur: ± 10 min.	Bovenbouw	Friestalig	Spreken en luisteren

Organisatie: De leerlingen zitten in drie groepen bij elkaar

Materialen: N.v.t.

De leerlingen proberen in hun groepje tot tien te tellen in het Engels. Wanneer een getal gezegd wordt gaat de leerling die het getal zegt staan. Hierbij mag maar één leerling tegelijk een getal zeggen. Wanneer er twee of meer leerlingen gaan staan, moet het spel weer opnieuw begonnen worden. Ook mag er geen systeem in zitten voor wie gaat staan om een getal te zeggen.

Fluisterspel – Whispering game			
Duur: ± 10 min.	Bovenbouw	Friestalig	Spreken en luisteren

Organisatie: De leerlingen zitten in groepjes bij elkaar

Materialen: Kaartjes met Engelstalige zinnen voor elk groepje

Ieder groepje heeft een stapeltje met kaartjes waarop Engelstalige zinnen staan. De eerste leerling pakt een kaartje van de stapel en fluistert deze zin door aan de volgende. Deze leerling fluistert de zin door naar de volgende leerling, etc. De laatste leerling zegt de zin luidop. Is de juiste zin bij de laatste leerling gekomen?

Kaartjes met zinnen:

I am going on vacation with a yellow car.

I have a dog, cat and a horse.

Today I am going for a walk with my dog.

How are you feeling today?

Woorden raden – Word guessing

Duur: ± 10 min.	Bovenbouw	Friestalig	Spreken en luisteren

Organisatie: De leerlingen zitten in groepjes bij elkaar

Materialen: Omschrijvingen van woorden

De leerkracht heeft de lijst met de omschrijvingen van woorden. De leerkracht geeft de leerlingen een omschrijving in het Engels. De leerlingen overleggen in hun groepje welk woord bij deze omschrijving hoort. De leerkracht geeft één iemand van elk groepje de beurt om antwoord te geven, wanneer het juiste antwoord wordt gegeven ontvangt het groepje een punt.

Omschrijvingen van woorden:

It is on your hands and feet and you can paint it.
→ nails

Fruit in green, yellow or red.
→ apple

Through this you enter a house.
→ door

It is in the centre of your face and you can smell with it.
→ nose

This is a soft animal in white, brown or black.
→ sheep

Monkeys like this fruit.
→ banana

Many people from Holland put this yellow product on bread.
→ cheese

Something with two wheels.
→ bike

Simon zegt… – Simon says…

Duur: ± 10 min.	Bovenbouw	Friestalig	Spreken en luisteren

Organisatie: De leerlingen zitten allemaal op hun eigen plaats

Materialen: Lijst met Engelstalige commando's voor degene die Simon speelt

Er komt een leerling voor de klas staan, hij of zij speelt de Simon. Deze leerling geeft de andere leerlingen commando's, die de leerlingen uit moeten voeren. Maar wanneer deze leerling geen "Simon says" voor de commando zegt, voeren de leerlingen de commando niet uit. De leerlingen die toch de commando uitvoeren zijn af. Na een twee minuten wordt er een nieuwe Simon uitgekozen.

Lijst met commando's:

Lift your feet up as high as you can.
Play air guitar.
Cry like a baby.
Act like a monkey.
Stand on your right foot.
Stand on your left foot.
Hug yourself.
Sit down.
Turn around in a circle.
Jump up and down.
Clap your hands.
Wiggle your fingers.
Put one arm in the air.
Flap your arms like a bird.
Run in place.
Moo like a cow.
Put both hands on your head.
Raise both hands in the air.
Pretend like you are sleeping.
Make circles with your arms.
Touch your ears.
Stick out your tongue.
Make a sad face.
Make a happy face.

Bijlage 5. Onderzoeksresultaten

In deze bijlage worden alle onderzoeksresultaten weergegeven in een grafiek. Hierbij wordt de nulmeting en de nameting per enquêtevraag opgenomen.

5.1 Resultaten enquête spreken in het Fries

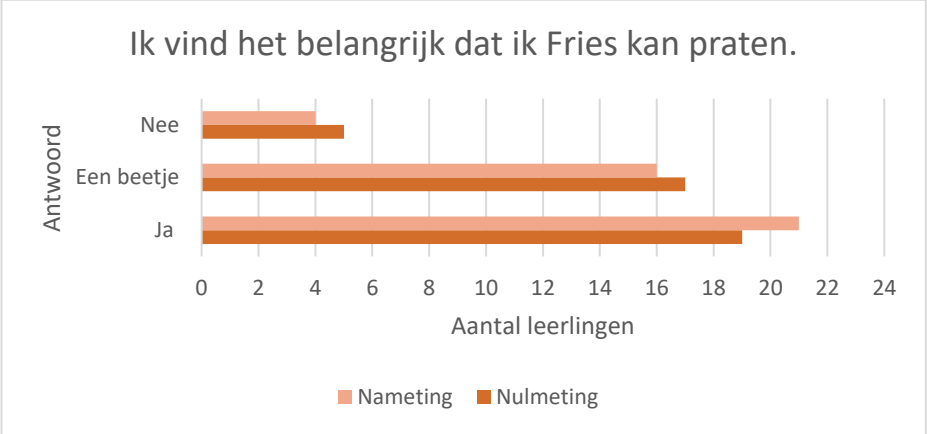

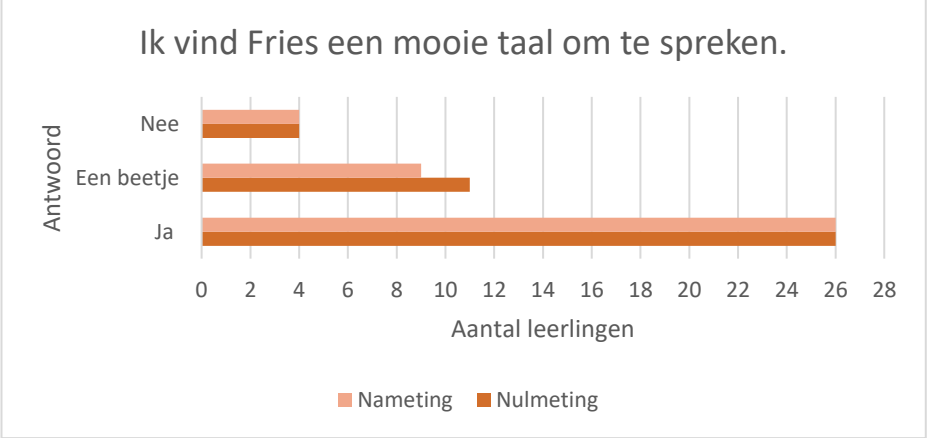

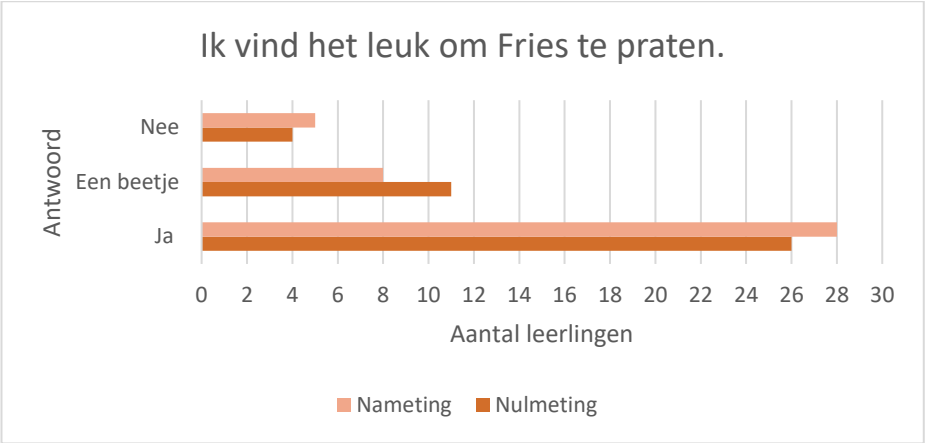
Ik vind het leuk om Fries te praten.
Antwoord
Nee
Een beetje
Ja
0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30
Aantal leerlingen
Nameting
Nulmeting

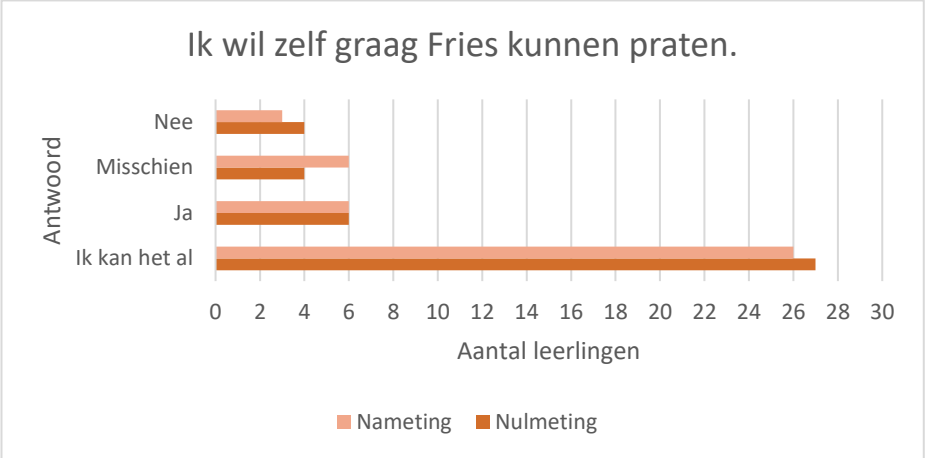
Ik wil zelf graag Fries kunnen praten.
Antwoord
Nee
Misschien
Ja
Ik kan het al
0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30
Aantal leerlingen
Nameting
Nulmeting

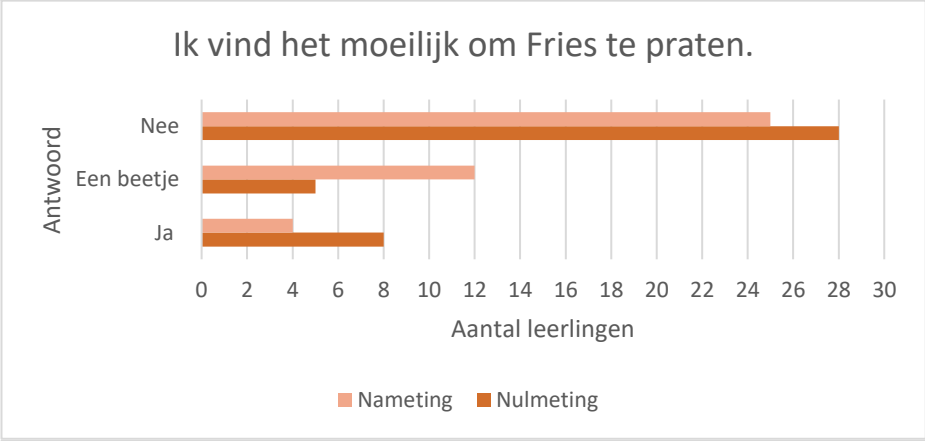
Ik vind het moeilijk om Fries te praten.
Antwoord
Nee
Een beetje
Ja
0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30
Aantal leerlingen
Nameting
Nulmeting

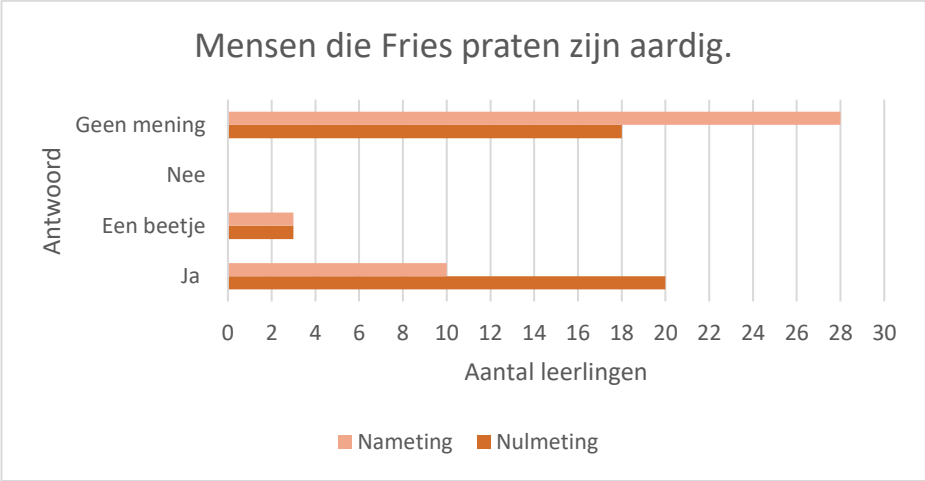
Mensen die Fries praten zijn aardig.
Antwoord
Geen mening
Nee
Een beetje
Ja
0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30
Aantal leerlingen
Nameting
Nulmeting

5.2 Resultaten enquête luisteren in het Fries

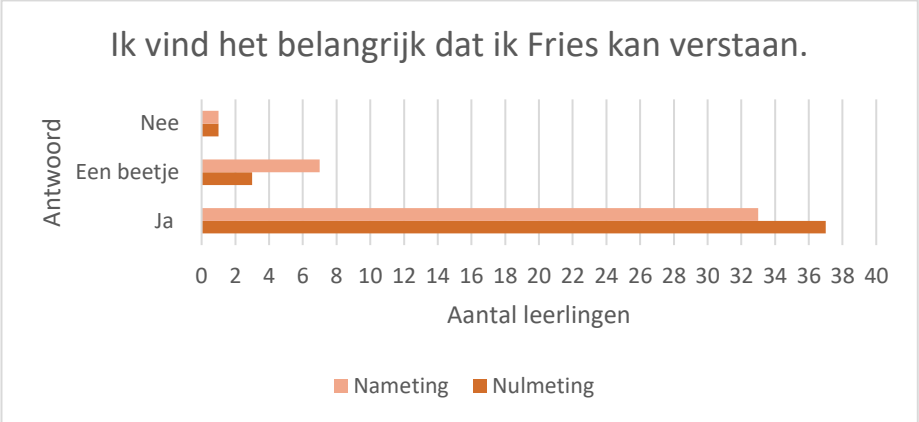

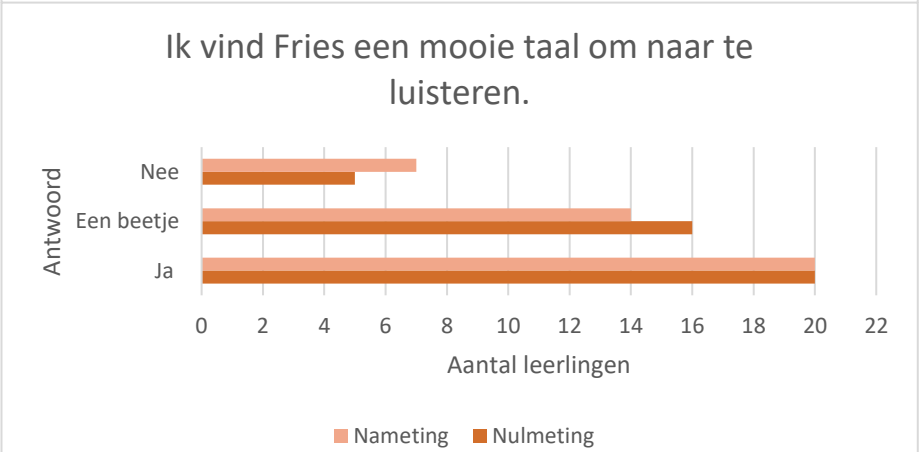

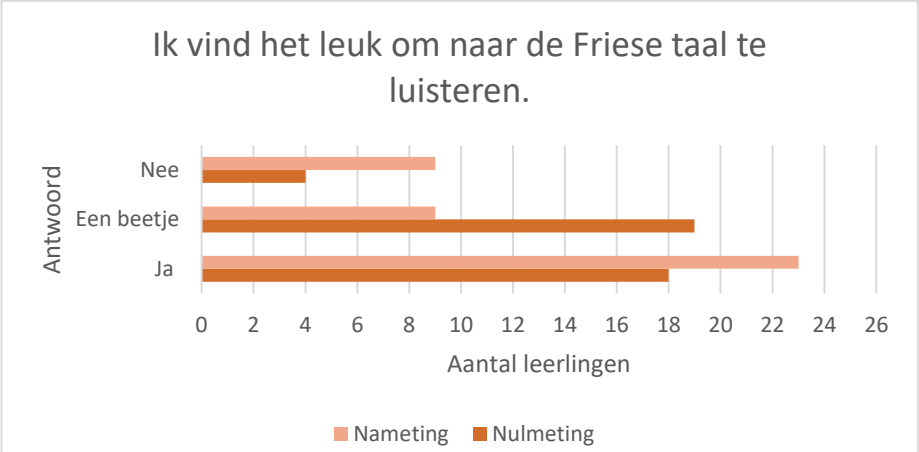

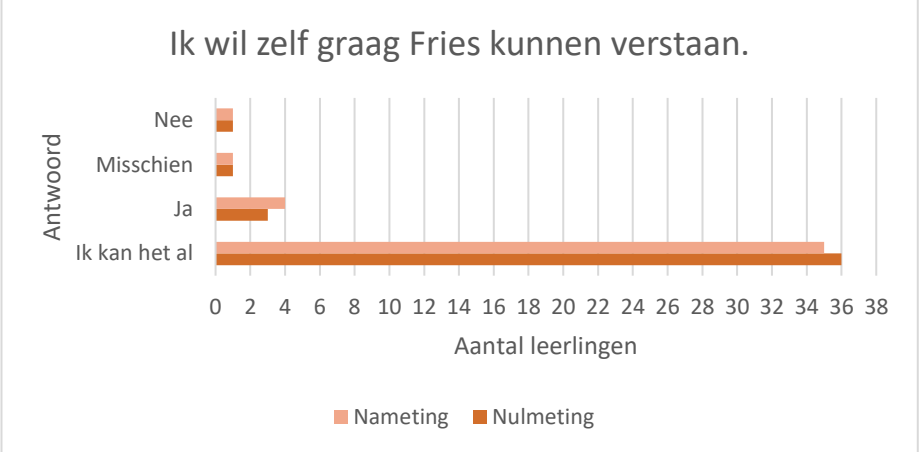

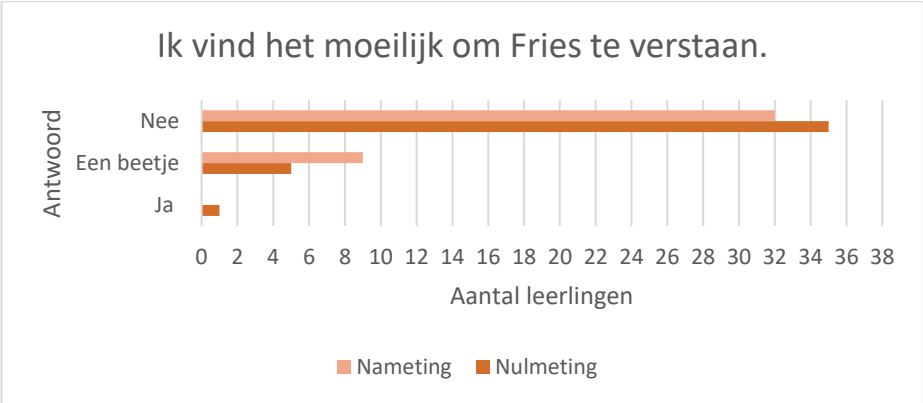

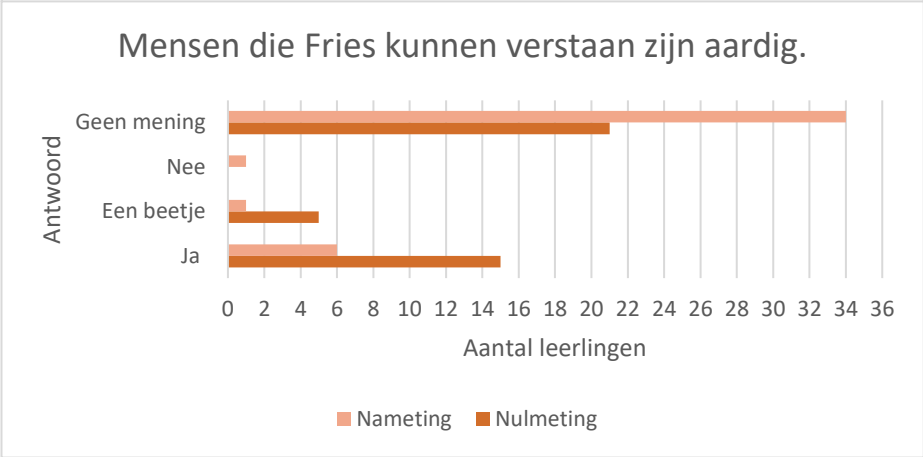

5.3 Resultaten enquête spreken in het Engels

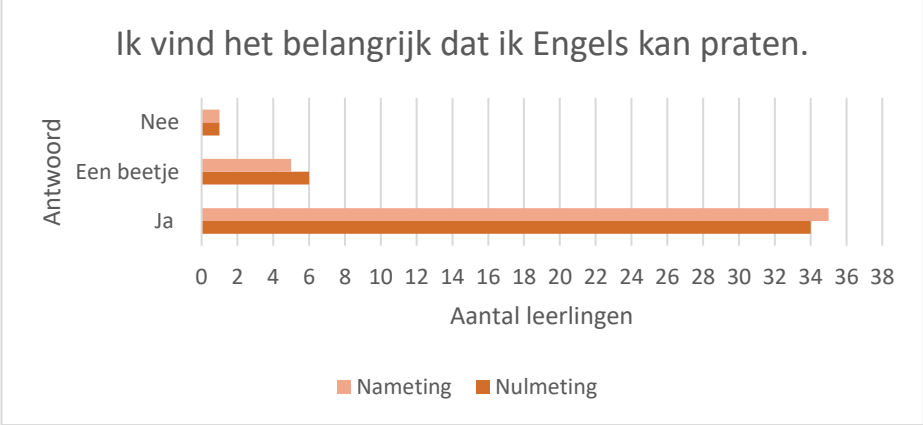

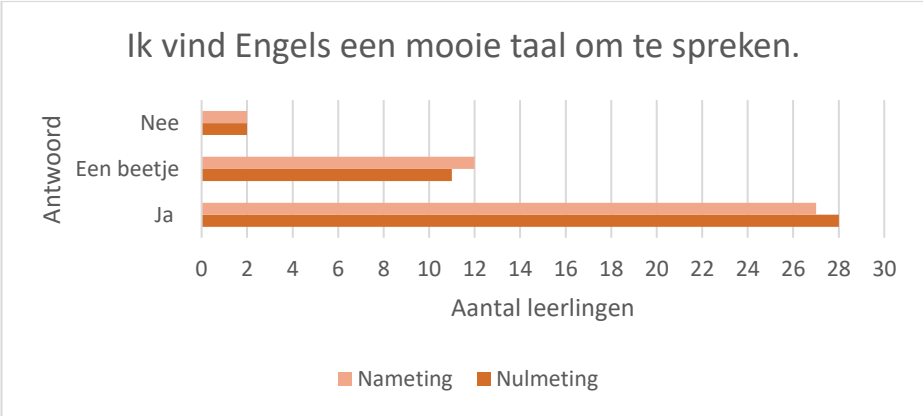

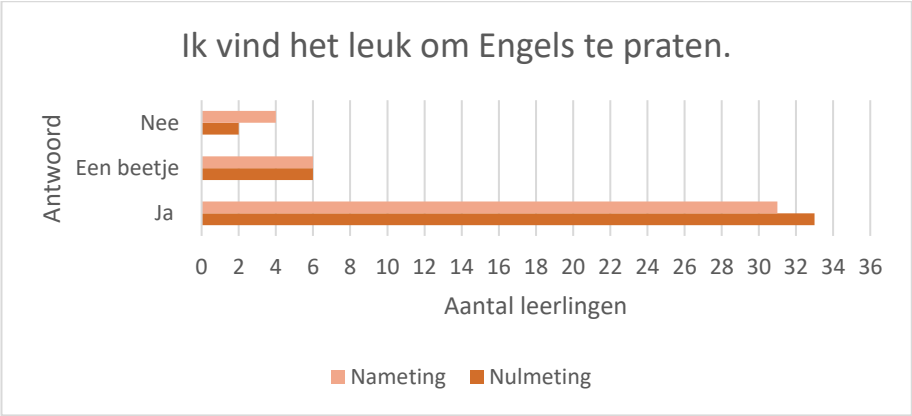
Ik vind het leuk om Engels te praten.
Antwoord
Nee
Een beetje
Ja
0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36
Aantal leerlingen
Nameting
Nulmeting

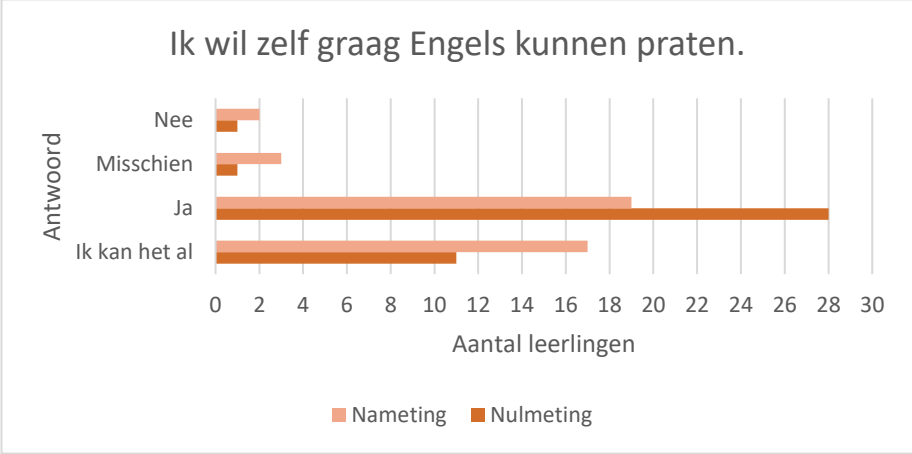
Ik wil zelf graag Engels kunnen praten.
Antwoord
Nee
Misschien
Ja
Ik kan het al
0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30
Aantal leerlingen
Nameting
Nulmeting

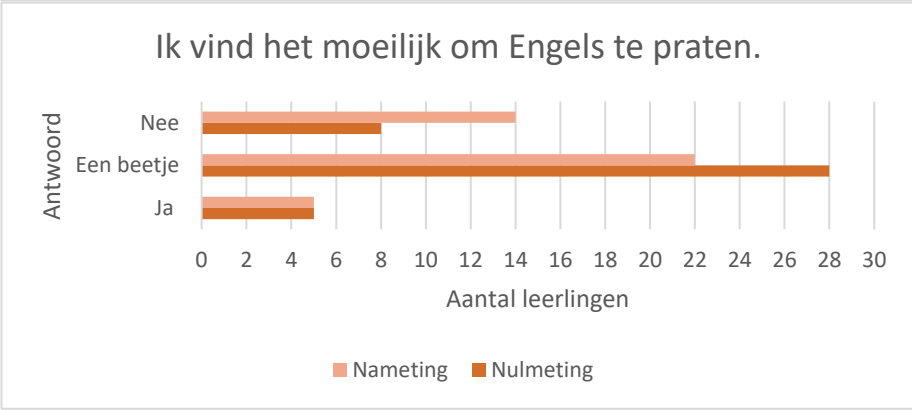
Ik vind het moeilijk om Engels te praten.
Antwoord
Nee
Een beetje
Ja
0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30
Aantal leerlingen
Nameting
Nulmeting

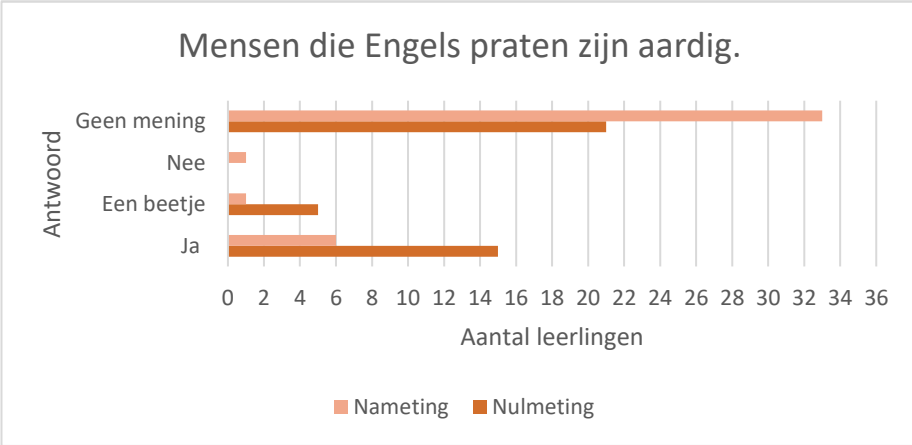
Mensen die Engels praten zijn aardig.
Antwoord
Geen mening
Nee
Een beetje
Ja
0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36
Aantal leerlingen
Nameting
Nulmeting

5.4 Resultaten enquête luisteren in het Engels

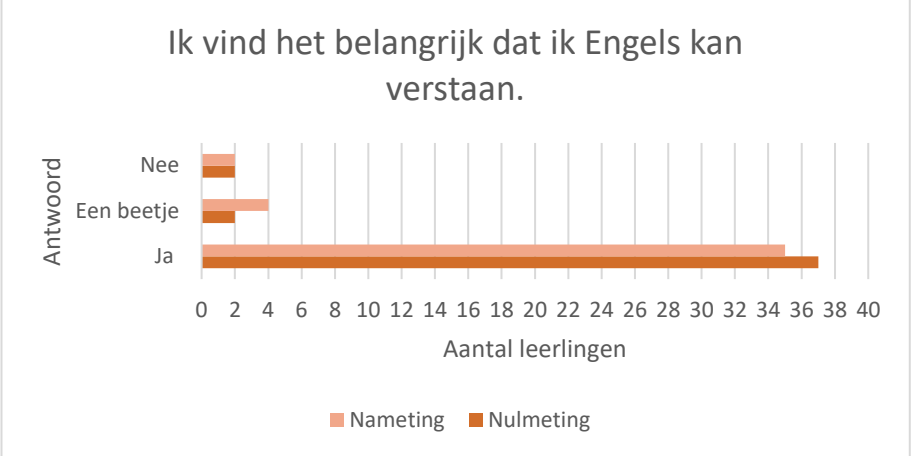

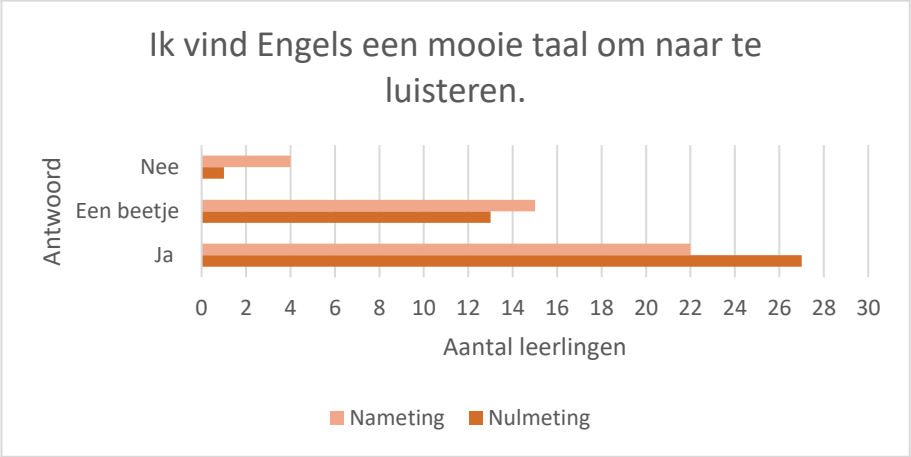

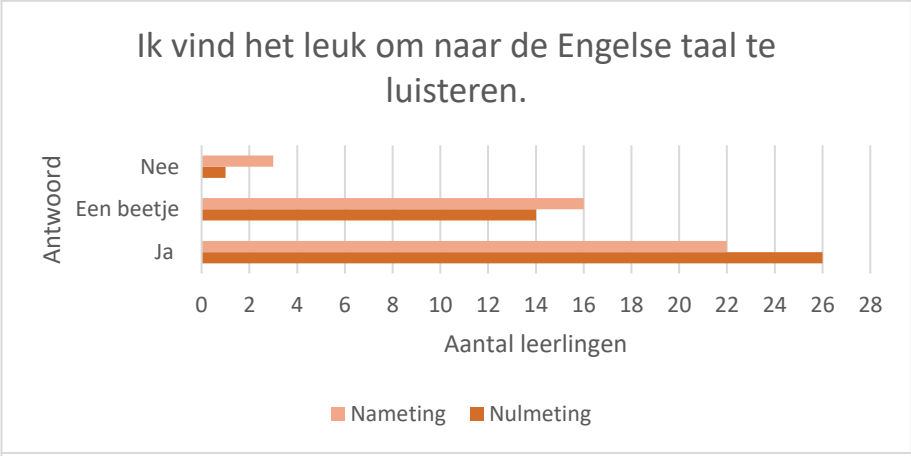

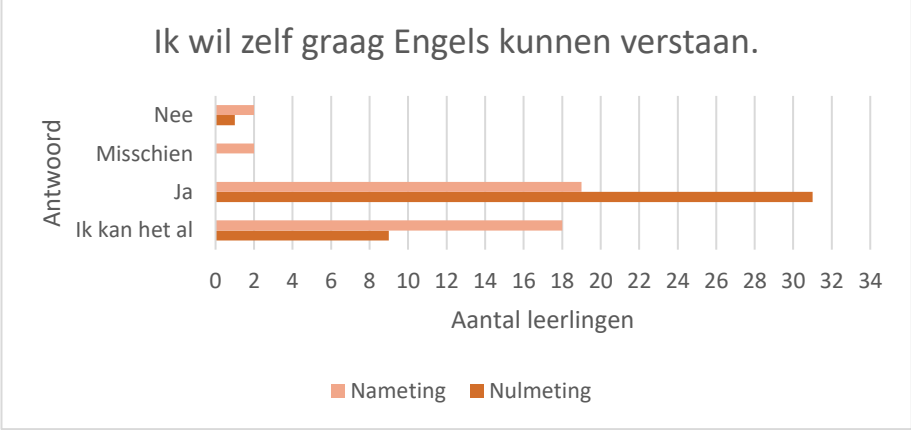

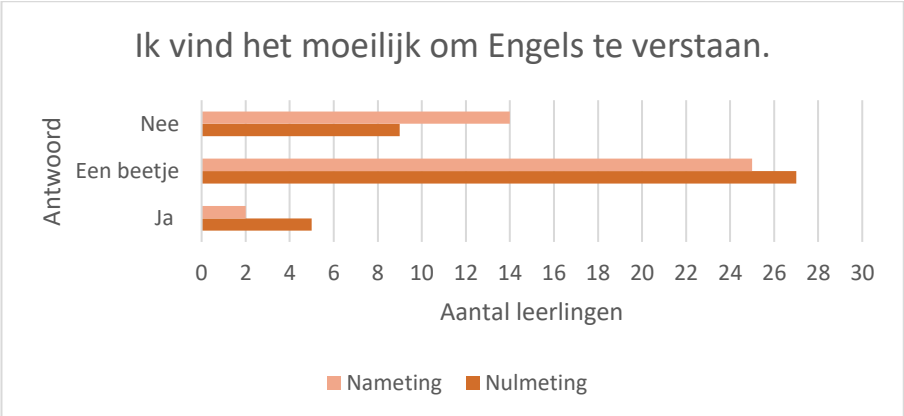

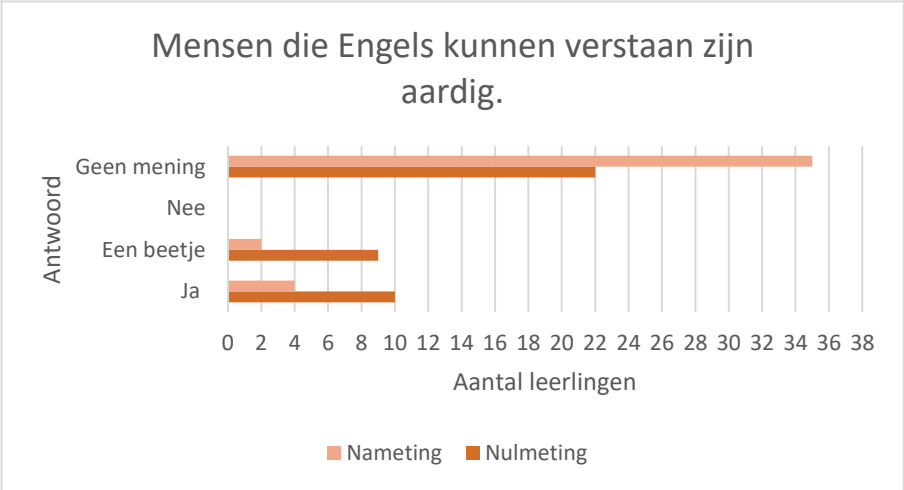

Bijlage 6. Procesverslag

In deze bijlage is het verslag te vinden over het verloop van het onderzoek. Hierbij is de onderzoekcyclus van Van der Donk en van Lanen (2016) duidelijk zichtbaar.

6.1 Uitgevoerde activiteiten

Oriënteren

Activiteit	Datum	Ontwikkelingen
Onderzoeksopzet maken	03-09-2020 tot 24-09-2020	Onderwerp scriptie verwerkt in een opzet, met aanleiding en oriëntaties.
Hoofdstuk 1. Inleiding schrijven	03-09-2020 tot 30-09-2020	Bronnen opgezocht passend bij het onderwerp. Schoolplan van de onderzoeksschool bekeken. Motivatie beschreven.

Richten

Activiteit	Datum	Ontwikkelingen
Probleemanalyse schrijven	01-10-2020 tot 15-10-2020	Vragen beantwoorden (wie, wat, waar, waarom, wanneer, hoe) en in een lopende tekst zetten. Bronnen gebruikt en verwerkt. Relevantie van het onderzoek beschreven.
Theoretisch kader schrijven	07-10-2020 tot 22-10-2020	Opbouw theoretisch kader: Meertalig onderwijs, drietalig onderwijs, energizers, werkvormen, spreken en luisteren, attitude.

		Bronnen: boeken, internet, wetenschappelijke bronnen (ook anderstalige).
Probleemstelling schrijven	21-10-2020 tot 13-11-2020	Doel van het onderzoek beschreven, hoofdvraag en deelvragen concreet ontwikkeld en hypothese beschreven.

Plannen

Activiteit	Datum	Ontwikkelingen
Onderzoekaanpak schrijven	13-11-2020 tot 19-11-2020	Onderzoeksgroep beschreven, methode van dataverzameling beschreven per deelvraag, dataverwerking beschreven, ethische kwesties en tijdpad beschreven.
Opsturen onderzoeksplan naar medestudenten en begeleider	19-11-2020	Tussentijdse feedback van medestudenten en begeleider ontvangen op het onderzoeksplan.
Opnieuw opsturen onderzoeksplan naar medestudenten en begeleider	26-11-2020	Feedback van begeleider ontvangen en onderzoeksplan naar medestudenten sturen, zodat zij er zelf informatie uit kunnen halen.
Inleveren onderzoeksplan	07-11-2020	Inleveren van het onderzoeksplan bij twee docenten, om groen licht te krijgen om het onderzoek uit te voeren.

Verzamelen

Activiteit	Datum	Ontwikkelingen
Nulmeting enquête uitvoeren	15-12-2020	Beginsituatie van de leerlingen in kaart brengen: Wat is de attitude van de leerlingen van groep 6 t/m 8 op het spreken en luisteren in de Friese en Engelse taal?
Uitvoering energizers	01-03-2021 tot 22-03-2021	Eén energizer per dag in groep 6/7 en groep 7/8 uitvoeren op maandagen, dinsdagen en woensdagen.
Nameting enquête uitvoeren	23-03-2021	Nameting uitgevoerd in groep 6 t/m 8 op het gebied van de attitude van de leerlingen op spreken en luisteren in de Friese en Engelse taal.

Analyseren en concluderen

Activiteit	Datum	Ontwikkelingen
Resultaten schrijven	08-04-2021 tot 17-04-2021	Het verschil tussen het geschreven plan en de uitvoering noteren. Daarnaast de resultaten in grafieken zetten en de juiste resultaten noteren in het verslag.
Conclusie, aanbevelingen en discussie schrijven	17-04-2021 tot 24-04-2021	Een conclusie op de resultaten geschreven. Discussiepunten beschreven en een aanbeveling. Daarnaast ook teruggekeken op de eerder gemaakte hypothese.

Rapporteren en presenteren

Activiteit	Datum	Ontwikkelingen
Voorwoord schrijven	24-04-2021	Kort het onderzoek beschreven, de betrokkenen en mijn dank aan degenen die mij hebben ondersteund beschreven.
Samenvatting schrijven	30-04-2021	Het hele verslag onder ogen genomen en samengevat.
Heel onderzoekverslag opsturen naar medestudenten en begeleider	03-05-2021	Feedback ontvangen van medestudenten en begeleider, om zo nog punten aan te passen voor het definitief inleveren.
Scriptie presenteren en verdedigen	17-06-2021	Onderzoek presenteren aan medestudenten en docenten.
Scriptie medestudenten beoordelen	17-06-2021	Andere studenten beoordelen op hun onderzoek presentatie.

6.2 Contactmomenten

Oriënteren

Contact	Datum	Ontwikkelingen
Opstart Minor Meertaligheid op NHL Stenden Leeuwarden met begeleider en medestudenten	03-09-2020	Informatie gekregen over de Minor Meertaligheid, planning en opbouw onderzoek.
Overleg met intern begeleider/waarnemend directeur onderzoeksschool	07-09-2020	Informatie onderzoek gedeeld en besproken. Samen tot een onderwerp gekomen.
Onderzoek bijeenkomst 1 online met studenten en begeleider	10-09-2020	Onderzoeksopzet van medestudenten en van mijzelf bekeken en besproken. Feedback: beknopter onderzoeksonderwerp bedenken.
Overleg met intern begeleider/waarnemend directeur en met betrokkene leerkrachten onderzoeksschool	14-09-2020	Onderzoekonderwerp besproken en beperkt tot een minder breed onderwerp. Besproken met betrokken leerkrachten.
Onderzoek bijeenkomst 2 online met studenten en begeleider	17-09-2020	Uitgebreide onderzoeksopzet van medestudenten en van mijzelf bekeken en besproken. Feedback: onderwerp is goed en bij de opzet meer onderzoeksvragen beschrijven.
Onderzoek bijeenkomst 3 online met studenten en begeleider	24-09-2020	Uitgebreide onderzoeksopzet en inleiding van medestudenten en van mijzelf bekeken en besproken. Feedback: opzet is goed. Inleiding nog uitbreiden.

Richten

Contact	Datum	Ontwikkelingen
Onderzoek bijeenkomst 4 online met studenten, begeleider en vijfdejaars studenten	01-10-2020	Deel 1 van de scriptie van vijfdejaars studenten bekeken. Overzichtelijk maken met tabellen, vooral bij de onderzoekaanpak. De vragen bij

		hoofdstuk 2 (wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe) beantwoorden en in een lopende tekst zetten. Feedback: Inleiding aanpassen en alinea's in een andere volgorde zetten.
Gesprek met mevrouw Günther, lectoraat Meertaligheid & Geletterdheid	07-10-2020	Onderzoeksopzet en onderzoeksvraag bekeken. Besproken: alleen luisteren/spreken meten, attitude leerkrachten en leerlingen meten i.p.v. leeropbrengst, opbouw literatuuronderzoek, handige websites.
Overleg met intern begeleider/waarnemend directeur onderzoeksschool	12-10-2020	Inleiding en probleemanalyse besproken. Discussiepunten die besproken zijn met mevrouw Günther besproken en conclusie getrokken. Feedback: alleen luisteren/spreken meten, alleen groep 6 t/m groep 8
Onderzoek bijeenkomst 5 online met studenten en begeleider	22-10-2020	Mijn vragen over mijn onderzoek en hun mening hierover besproken. Feedback: verslag tot zo ver delen met de rest van de studenten.
Onderzoek bijeenkomst 6 online met studenten en begeleider	29-10-2020	Onderzoeksplannen besproken en vragen gesteld. Feedback: hoofdstuk 4 alleen deelvragen voor de praktijk formuleren.
Onderzoek bijeenkomst 7 online met studenten en begeleider	12-11-2020	Onderzoeksplannen besproken en elkaar tips gegeven. Feedback: Onderzoeksvraag concreet maken en deelvragen passender bij onderzoeksvraag maken.

Plannen

Contact	Datum	Ontwikkelingen
Onderzoek bijeenkomst 8 online met studenten en begeleider	19-11-2020	Onderzoeksplannen besproken en tips gegeven aan medestudenten. Feedback: Onderzoeksplan opsturen naar medestudenten voor tussentijdse feedback.
Overleg met intern begeleider/waarnemend directeur onderzoeksschool en betrokkene leerkrachten	25-11-2020	Onderzoek besproken en eventuele ethische kwesties voor hoofdstuk 5 besproken. Het plan opgestuurd naar de waarnemend directeur en naar de betrokkene leerkrachten.
Onderzoek bijeenkomst 9 online met studenten en begeleider	26-11-2020	Het onderzoeksplan van medestudenten bekeken en besproken en mijn eigen onderzoeksplan bekeken en besproken. Feedback: Minder witregels in het verslag en verslag opsturen naar begeleider voor tussentijdse feedback.
Onderzoek bijeenkomst 10 online met studenten en begeleider	03-12-2020	Het onderzoeksplan van medestudenten bekeken en besproken en mijn eigen onderzoeksplan bekeken en besproken.

		Feedback: Nog minder witregels en onderzoeksplan opsturen voor groen-licht beoordeling. Energizers ontwerpen en goede planning maken voor de onderzoeksschool.

Verzamelen

Activiteit	Datum	Ontwikkelingen
Overleg met intern begeleider/waarnemend directeur en betrokkene leerkrachten	14-12-2020	Besproken wanneer de energizers uitgevoerd kunnen worden en wanneer de enquête afgenomen kan worden. Feedback: Zelf een planning maken voor de energizers. Enquête van de nulmeting afnemen in groep 6 t/m 8 op 15 december 2020.
Onderzoek bijeenkomst 11 online met studenten en begeleider	07-01-2021	Besproken om de uitvoering van de energizers in groep 6 t/m groep 8 te verschuiven tot na de Corona lockdown. Besproken dat online de energizers geven niet mogelijk is.
Overleg met intern begeleider/waarnemend directeur en betrokkene leerkrachten	16-02-2021	Opnieuw besproken wanneer de energizers uitgevoerd kunnen worden, i.v.m. sluiting van de scholen in de lockdown.
Nabespreking over de gegeven energizers met betrokken leerkrachten	23-03-2021	Besproken met de leerkrachten over de ervaringen van de gegeven energizers. Positieve feedback van leerkrachten en leerlingen gekregen.
Onderzoek bijeenkomst 12 online met studenten en begeleider	25-03-2021	De andere studenten geholpen met opstellen van onderzoeksverslag en deelvragen. Mijn eigen proces van onderzoek besproken.

Analyseren en concluderen

Activiteit	Datum	Ontwikkelingen
Onderzoek bijeenkomst 13 online met studenten en begeleider	01-04-2021	De andere studenten geholpen met opstellen van onderzoeksverslag en deelvragen. Mijn eigen proces van onderzoek besproken.
Onderzoek bijeenkomst 14 online met studenten en begeleider	15-04-2021	Vragen gesteld over de resultaten van het onderzoek. Ik weet door deze bijeenkomst hoe ik deze juist moet verwerken in het verslag. Daarnaast heb ik de andere studenten kunnen helpen met hun onderzoek en ze tips kunnen geven.

Rapporteren en presenteren

Activiteit	Datum	Ontwikkelingen
Onderzoek bijeenkomst 15 online met studenten en begeleider	29-04-2021	Mijn onderzoeksverslag besproken en laten controleren. Feedback hierop gekregen. Daarnaast de verslagen van

		medestudenten beoordeeld en besproken.

6.3 Participatie in de onderzoeksgroep

Oriënteren, richten en plannen

Onze onderzoeksgroep bestaat uit vier studenten. We doen alle vier een onderzoek die te maken heeft met meertaligheid. Dit is een reden waardoor we elkaar goed konden helpen bij de kwaliteit van ieders onderzoek. Vrijwel iedere week op donderdag hadden we ongeveer een uurtje met elkaar een bijeenkomst. Bij deze bijeenkomst bespraken we elkaars onderzoek en stelden we vragen aan elkaar over de onderzoeken. Dit zorgde ervoor dat er met een kritisch oog naar elkaars onderzoek werd gekeken, dat de kwaliteit van het onderzoek bevorderde. We hebben gekozen om zo vaak met elkaar een bijeenkomst te plannen, omdat we dan niet lang met onze vragen zouden zitten en we snel weer verder konden. Ik heb mijn eigen onderzoek een aantal keren naar medestudenten uit de onderzoeksgroep gestuurd, zij hebben hierop feedback kunnen geven waardoor ik mijn onderzoeksplan kon verbeteren. Daarnaast heb ik ook feedback gegeven op de onderzoeksplannen van de medestudenten uit de onderzoeksgroep, waardoor dit de kwaliteit van de onderzoeken kon verbeteren tot een goed eindproduct.
Naast de online bijeenkomsten, hadden we via WhatsApp en via de mail contact. Op deze manier konden we vragen stellen aan elkaar en elkaar met kleine onderwerpen uit het onderzoeksplan helpen.

Verzamelen, analyseren en concluderen en rapporteren en presenteren

In het tweede deel van het schrijven van de scriptie is er qua participatie in de onderzoeksgroep niet veel veranderd. We hebben de WhatsApp groep noch mailcontact behouden, wat ervoor zorgde dat we elkaar goed konden begeleiden. Daarnaast hadden we vrijwel iedere donderdag een bijeenkomst met onze onderzoeksgroep en de onderzoeksbegeleider. Hier besproken we elkaars ontwikkelingen bij de scriptie en keken we elkaars werk in. We gaven elkaar feedback en tips tijdens deze bijeenkomsten. Ik heb mijn scriptie ook naar de medestudenten uit de onderzoeksgroep gestuurd, om hierop feedback te ontvangen. Deze feedback kon ik later weer verwerken. Tevens heb ik het werk van andere studenten beoordeeld, zij hebben hun scriptie ook een aantal keren opgestuurd. Ik heb dit ingekeken en hier feedback opgegeven, en vervolgens weer terug gestuurd.

6.4 Leerproces

Oriënteren, richten en plannen

Tijdens het schrijven van het onderzoeksplan heb ik een aantal knelpunten ervaren. Ik vond het lastig om tot een concrete onderzoeksvraag te komen, welke reëel zou zijn in een tijdsperiode van ongeveer een half jaar. Daarnaast vond ik het lastig om hierbij juiste deelvragen te schrijven. Mijn knelpunt is dat ik graag dingen zelf oplos in plaats van hulp te vragen. Ik heb geleerd om toch hulp te vragen aan medestudenten, betrokkenen van de onderzoeksschool of aan de onderzoeksbegeleider. Op deze manier kun je feedback krijgen, dat je echt verder kan helpen bij het onderzoek.
Ik heb vernomen dat het erg belangrijk is om de onderzoekcyclus goed te volgen en hierbij goed de theorie te gebruiken, wat zorgt voor een goed onderzoeksplan. Ik heb geleerd hoe ik hierbij meer gebruik moet maken van de theorie, wat ik in het vervolg weer ga toepassen. Daarnaast heb ik vernomen dat een onderzoekende houding van belang is, want wanneer je zelf motivatie hebt voor het onderzoek en weet waarom je onderzoekt het ook gemakkelijker gaat. Doordat ik mij bewust was van het belang voor dit onderzoek en zelf

ook ervaring heb met het probleem die op deze onderzoeksschool plaatsvindt, heb ik een onderzoekende houding en veel motivatie.

Verzamelen, analyseren en concluderen en rapporteren en presenteren
Ook tijdens de tweede fase van het schrijven van het onderzoeksverslag ben ik een paar knelpunten tegengekomen. In mijn planning wilde ik voor mijn LIO stage begon, mijn onderzoek uitgevoerd hebben in de praktijk. Echter door de sluiting van de scholen in verband met de coronamaatregelen is dit niet gelukt. Ik heb nog nagedacht om de energizers online uit te voeren, maar ik kwam tot de conclusie dat dit niet het juiste effect zou hebben. Ik heb in die twee maanden stilgezeten wat betreft het schrijven en uitvoeren van mijn onderzoek. Toen uiteindelijk de scholen weer open mochten in februari, ben ik meteen begonnen met het uitvoeren van de energizers in de praktijk. Dit verliep goed. Daarna moest ik verder met het schrijven van het onderzoek. Dit verliep wat minder soepel dan verwacht. Door de drukte van mijn eindstage, kwam ik er niet veel aan toe om ook nog het onderzoek af te schrijven. Dit heeft me enige tijd en energie gekost, maar is uiteindelijk gelukt. Daarnaast was een knelpunt voor mij, dat de resultaten van het onderzoek niet zo liepen als verwacht. Ik verwachtte een groot verschil, dit was niet het geval, waardoor ik weer een beetje vastliep met het schrijven van de conclusie. Ik moest accepteren dat een ‘neutraal’ onderzoek en een kritische discussie op het onderzoeksinstrument ook een prima onderzoek kan zijn. Door deze ervaring heb ik mij zeer ontwikkeld als onderzoeker en heb ik ook een kritischere houding gekregen op een onderzoek. Na het uitvoeren van dit grote onderzoek, kan ik zeker stellen dat ik mij heb ontwikkeld als onderzoeker.